

ROMAAN

No 13

SISU:

H. Courths-Mahler: Griseldis.
J. Cotta: Sellegipärast.
Andres Silla: Soome presidendi külaskäigu
puhul.
R. Pöld: Nocturno.
Arkadi Awertshenko: Önnesoowija.
J. Umblla: Kewade aimdus.
Reinhard Rijke: Lascasus.
E. Skoll: Rohulagendiku koer.
J. S. Turgenjew: Suwine päew.
Raamat rikastab.
F. C. Oberg: Indialase kingitus.
Otto Höcker: Oma maalapike.
Hendrik Adamson: Kuldblond neitsi.

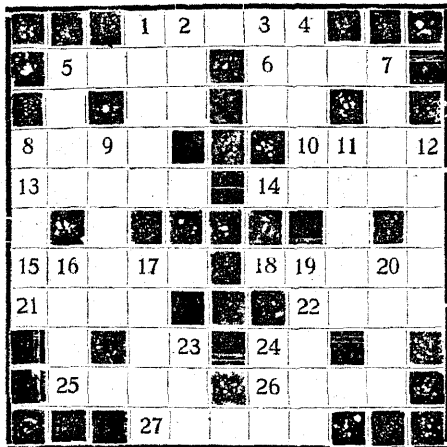
SP
7540

Kirjastus-osaühisus „Areng”
Tallinn, 1925. IV. aastakäik.

Hindmõistatus

Nr. 13 (79).

Ristsõnade mõistatus.

Sõnade tähendus.

Ülalt alla lugedes.

1. Surnud lugupeetum riigimees.
2. Laulu hääl.
3. Armas igale.
4. Hingusele läinud kirjastus.
5. Terwishoidliselt tähtis ja igas majapidamises leiduw aine.
7. Tarwiline mööbel igas majas.
8. Looma nimetus, kuid tarwitatakse ka inimese söimunimeks.
9. Järw Soomes.
11. Mida iga ametmees wajab.
12. Inimene, kellel ristiusu kombed tundmata.
16. Asi, mida puhastamiseks tarwitatakse.
17. Õnnetu riikline ettevõte.
19. Inimene, kes waimliselt midagi loob.
20. Mis endisel ajal luuletajate raskusi sünnitas.
23. Toitew osa toidus.
24. Terawa otsaga asi.

Pahemalt paremale poole lugedes.

1. Europa suurlinn.
5. Tarwilik toidu lisaaine.
8. Inimene, kes surma läbi kellegi kaotanud.
6. Ühingute ühing.
10. Maja riist.
13. Kalliskiwi.
14. Ühe sõiduriista söimunimi.
15. Tuntud majariist maal.
18. Alew Lõuna-Eestis.
21. Metsapuu, leidub ka aedades.
22. Inimene, kes laisklemist ei salli.
25. Missugune on waikne inimene seltskondlises mõttes.
26. Ühe Euroopa riigi pealinn.
27. Põllu saadus.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, Müüriwahe tän. 16, kuni 10. augustini. Lahendajate nimed awaldatakse „Romaan“ Nr. 17 (83).

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse wälja: 1) aastakäik „Romaan“ 1923; 2) A. Adson — Henge palango; 3) E. Enno — Kadunud kodu.

„Romaani“ talitus.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 9 (75) on: P a n o r a m a.

Õiged seletusi saatsid:

Tallinnast: Ada Altberg, E. Emann,
R. Esop, E. Heinrichson, H. Kuusk, R.

Laut, Rom. Laes, Harry Lagus, A. Luha, Elwine Luikmann, P. Melifer, Paul M. Prooso, H. Pukk, H. Pukk, H.

Romaani

Ilmub kaks korda kuus.

TELLIMISE HINNAD:		Toimetaja: P. GRÜNFELDT.		KUULUTUSTE HINNAD:	
Aastas (24 nr.nr.)	Mk. 750.—	Wäljaandja: K. o.-ü. „ARENG“.	1/1 lhk. M. 3500.—	1/4 lhk. M. 900.—	
1/2 „ (12 nr.nr.)	„ 400.—	TALITUSE ADDRESS:	1/2 „ „ 1750.—	1/3 „ „ 450.—	
1/4 „ (6 nr.nr.)	„ 225.—	Tallinn, Müüriwahe tän. nr. 16	1/3 „ „ 1200.—	1/16 „ „ 225.—	
1 kuus (2 nr.nr.)	„ 80.—	(uks B Laenupanga majas).			
Üksiknumber	„ 40.—	Telefon 12-53.			

Tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid, raamatukauplused ja „Romaani“ esitused.

Nr. 13 (79)

Juuli 1925

IV aastakäik.

Grifeldis.

Saksa kirjniku S. Courths-Mahler'i romaan.

3

Grollmann läks kotteks Beate juure. See oli ka juba teisele korrale oma tupp tulnud, polnud aga veel puhkama läinud.

Kui Grollmann tema'e öelnud oli, mis ta herra temal käskinud, tõmbus ta taha.

„Kuidas? Krahwinna tubade wõtmeid?“ küsis ta kähisewa hää ega.

„Jah, armuline kotteks,“ wastas Grollmann.

„Mis teeb herra krahw nendega?“ küsis ta ahnelt.

„Seda ma ei tea. Wiistiski tahab herra krahw sinna tubadesse minna.“

Kotteks kogus ennast. Ta sundis isegi naerutuse enda näole.

„Ja miks ei peaks ta seda siis mitte tegema, Grollmann. Doodake filmapilt, ma annan teile wõtmed.“

Grollmann ootas.

„Herra krahw wõib julgesti sinna tubadesse astuda, ta ei tarwitse karta,“ ütles ta weendunult.

Kotteks nitutas peaga, läks oma wõtme-korwi juure, mis aina all õmbluslaual seisis. „Seal on teil õigus, Grollmann. Siin on wõtmed.“

„Aga kuulge, Grollmann, kui herra krahw weel täna õhtul neisse tubadesse tahab minna, siis paluge teda waadata, et aknad ja uksed

hästi finni on. Selle tormiga wõiwad nad lahti lüüa ja — teenijad on nii kartlikud — neid ei tohi araks teha.“

„Wäga hea, armuline kotteks, küll ma seda korraldan. Kotteks mõtlewad kõige peale.“

Sellega kummardus Grollmann ja läks.

Kotteks pani ta järel ukse finni, lütkas riivi ette ja pööras luku. Ta seisis ja kuulatas. Torm oli natukene järele jäänud, ja ta kuulis all ukst awatama ja finni pandama — krahwinna tubade ukst.

Grollmann oli oma herrale wõtmed wõinud ja see läks nüüd jälle oma naise tubade juure ning awas need.

Aeglaselt sammus ta läbi suurte ruumide. See oli terve tubade rida, millest üks ifka toredamalt sisse oli seatud kui teine. Need olid ainukesed ruumid kogu loosis, mis moodsa maitse järele ja uue mööbliga olid sisse seatud.

Krahwinna Alice oli halastamatult ilusad ja kallid mööblid, mis ennem nendes tubades, wõib olla juba aastajadu neile kuulumatel kohtadel alal olid hoidunud, wälja lastnud kraamida. Need seisis nüüd teisel pool wähe tarwitatud hommikupoo'sel tiival wäljawisatult. Selle asemele oli ta oma toa jaoks päris moodsa sisse seade wälja oisunud ja oma tujutat maitset tegutseda lastnud. Kindla itli külge ta ennast ei olnud fidunud. Pea-

asi olid lema rikka'itud waiksed nurgad, täis sooja ja wärwi algupära. Ta tahtis alati kõik teistsugust saada, kui ta kaasinimestel. Ühes salongis näiteks seisis rida tugitoole, millest igal ise wärm ja ise kuju oli. Aga sellejuures mõjus kõik wäga ilusasti ja harmooniliselt, kõigis õrnalt lõhnawalt krahwinna blond iludusega sobides.

Waikne lõhn täitis õhku neis ruumes, parfüüm, mida krahwinna oli armastanud ja mis josis ta isikule kui karakterlik tunnus.

Krahw Harro rändas läbi kõigi nende huwitawate ruumide ja temale näis, nagu peaks mõnest toredast finnisest nurgast tema naise hele, wähe teraw ja läbilõikaw hääal wastu kostma. Tema waim elas weel neis ruumes, mis olid jätud samasse seisuforda, nagu nad tema ajal o'nud. Nad paistsid weel täidetuna tema olemusest.

Kui olesks üks teraw waatleja krahw Harrot näinud läbi nende ruumide kätmas, olesks ta ära pidanud tundma, et selle mehe hing süüsti puhas oli. Et küll ta filmad waatasid süngelt ja waewlewalt, aga nende ilme oli waike ja selge.

Nii tuli ta wiimaks magadistuppa, milles krahwinna Alice oli surnud. See oli wiimane tubadereas. Seal seisis pitsidega ületõmmatud, siidist patjade ja tekkidega täidetud woodi, millest ta surnult oli leitud.

Krahw Harro astus woodi juure ja lasti enda filmad jeda mööda ümber effida. Waimus n'gi ta oma noort naist siin lamamas, nagu sel kolebal hommikul. Kui teda ta juure tutsuti. Pärts walge oli ta nagu wälja näinud ja huultel oli wähe sinikas sumi olnud, kindel tunnismärk eksootilisese kihwile, mis teda surmanud. Silmalaud olid peaaegu läbipaistwad o'nud ja siniseid filmatereid läbi paista lastnud.

„Kuidas oled sa surnud, Alice? Kas ei wõi su selgitaw waim mulle aidada saladust põhjendada? Mita mind ometi! Mitte oma pärast ei palu ma jeda, aga meie lapse pärast. Mita mulle tött walguse ette tuua, et see teotus su lapse isa pealt ära wõetaks.“

Mõnda ütles ta waljusti, nagu seisaks Alice ta ees ja peaks teda kuulma. Ja tormituul raputas jälle ukst ja aknaid, nagu tahaks keegi sisse tulla. Ta oh'as ja waatas toas ringi. Sein oli kolmweerand kõrguseni kalvhinnalite puuwooderdusega kaetud, mis ime peenete intialiaatatega kaunistatud. Pruuni puu sisse olid mustast puust, pärlmutrist ja elewandiluust mustrid töötatud. Imehästi lolas see puutooniga kokku, mis wahelbades heledamaks ja tumedamaks ning mitmesuguses karmastuses wä'ja oli töötatud. Korrapärase, umbes meet-

rilaiusez kauguses olid wäljalõigatud seinasambad, mis laialt wälja laotunud loudkatet toetasid.

Selle küll juba wäga wana, aga imeliselt alahoidunud puuwooderdusega ei tahtnud heledad moodsad magadistoa mööblid sobida. Sellespärast oli krahwinna Alice seinale ülewelpool wooderdust ja lae telgitaoliselt hel sinise siidiga üle lastnud tõmmata, et saada lõhnawamat ja heledamat muljet. Puuwooderustas tõi tõlise moodi selle hellitatud naise magadistuppa.

Krahw Harro oli harjunud o'nud sääraaste wästürääkimistega ta naise ümbruskonnas. Ta tuli ka nüüd waewalt selle peale. Minu t selle üle pidi ta järele mõtlema, miks sellest toast polnud ühendusuffi ümmarguse torniga.

Treuenfeldti lossi suure kellehituse tubadel oli kaks neljanurgetorni, mis üldise stiili ja arhitektuuriga kooslõ'as o'id, ja üks ümmargune torn õhtupoolse tiima lõpul seisis ja iseenesest sugugi selle kõigega sobida ei tahtnud.

Ja krahwinna magadistuba piirdus selle torniga. Muibugi pole tahatud sellest toast üst ümmarguse torni ehitada lasta, et mitte maha lõhkuda talliwäartuslist puuwooderdust.

See oli esimene kord, kus ta selle üle järele mõtles. Kruua ei wallanud see teda ka täna mitte. Ta pööras end ümber ja läks jälle tagasi; kuni selle toani, kus seisis krahwinna Alice'i kirjutuslaud.

Ta astus selle kirjutuslaua juure. Wõtme kimbust, mis Grollmann talle komtesse Beatelt oli toonud, oli ka kirjutuslaua wõti. Ta leius kirjutuslaua ees seiswasse tugitooli ja awas selle. Ettewaatlikult ja hoolikalt uuris ta kirjutuslaua sissemust kuni wiimase paberi lehekeseni. Ta leidis hulga kirju, palju elegantset kirjapaberit, kõiksugu märkusi ja ka ühe päewaraamatu. Et ta abikaasa ta sarnast pidanud oli, jeda ta ei teadnud. Ahnelt awas ta selle, lootes, et talle wahest päewaraamat mõnda selgust wõid anda. Ta lõi wiimase täis kirjutatud lehekülse wälja ja luges kuupäewa wiimase kirjutuse pealt. Seal tegi ta wäga pettunud näo. See kirjutus kuulus weel ta abikaasa neiu põlwe, ta oli selle oma pulma eelõhul kirjutatud.

Tahmatakt luges ta wiimased sõnu:

„Ja homme minna'ie täitel purjedel abellu, homset peale ei tarwite mul, juma tänatud, enam tuhandeid tähelepanusid pöörata sellele, mis ünnis. Nüüd peab algama waba, lõbus elu.“

Sellega lõppes päewaraamat. Krahw lõi selle kinni ja pani kōrwale. Glast ei tahtnud ta enam tema neiu põlwe saladustesse tangida. Seletust ta surma üle ei annud see raamat

Kindlasti mitte seft, et ta teda abielus enam edasi ei olnud pidanud. Ja tal oli tundmus, nagu oleks parem, kui see ära hävitataks. Oma tütrele ta seda hoida ei tahtnud. See pidi oma emast hea mälestuse alal hoidma, nii fangele, kui see ta mõimuses seisis.

Ra enam jagu kirju pani ta raamatu juure. Seda kõik tahtis ta ilma lugemata ära põletada. Milleks pidi ta neid läbi vaatama? Minult kuup²ewad waatas ta kõigil kirjadel järele, enne kui ta nad arahävitamiseks kõrwale pani, ainult mõned wähesed kirjad wiimaseft ajast enne surma waatas ta läbi, lootes mõnesugust peatist wõi nõpunäidet leida.

Uja kõik oli asjata.

Ra pudelikest ei leidunud, milles ta ehf surmawat kihwti alal oli hoidnud.

Nõnda oli kõik ta otsimine asjata. Wiimaks tõusis ta üles. Reiköö oli ammu möödas, kõik loosis oli wainne. Ta wiis kirjad ja päewaraamatu üles oma tööruupa ja põletas nad kaminas ära. Mõõmsalt hakkasid nad leekima ja põlesid tuhaks.

Siis läks krahw Harro weel kord tafa üles oma tütreke'e juure. See magas rahulikult ja mahedalt, ka toatüdruk oli oma leentooli uinunud. Ta ei kuulnud krahwi tulekut.

Tafa läks ta jälle wälja ja otsis nüüd ta oma ajeme üles. Wäl'as oli waikeks jäänud.

* * *

Kui ta hommikul ärkas, paistis päite heledalt ja selgelt. Ta awas akna. D'k oli wiku, wast mitte kaugele kümetispunktil, nagu see w el märtsis sagedasti juhtub, aga iseäralikult wärsk ja puhas.

Sügewalt hingas ta seda siise ja siis pani ennast Grollmanni abiga riidesse.

See oli parajasti walmis, kui üks paar lapserusikaid ta uksele koppisid.

„Ija—armas isa!“ kõlas pehme, õrn häälene.

Ta awas ruttu ukse. Wäljas seisis wäike walges riides tütarlaps ja naeris talle wastu. Krahw wõttis ta enda kätele ja surus ene e wastu, nii palju kui ta seda wõis, ilma et temale haiget teha.

„Mu päewapaiste — juba ülewel?“ küsis ta õrnalt.

Wäike komtes embas teda õrnalt.

„Juba ammu, isa. Ma olin juba wannis ja olen päris walmis. Henriette pidi õige ruttu tegema. Ma tahan ju ühes sinuga hommikueinet wõtta.“

Nagu kosutatult waatas ta armsasse näofesse.

„Digus! Siis on see päris hea, et ma ka walmis olen. Nüüd waatame, kas Beate meile juba hommikueine on walmistada lastnud.“

Gilda nitutas rahuldatult pead.

„On juba kõik walmis; Beate oli minu toas ja ütles mulle seda. Nüüd tule ruttu. D — ilus on, kui ja kodus oleb!“

Ija ja tütar läksid alla pruukosti tuppa. Seal oli laud kaafatõmbawalt kaetud, isegi liljed oli komtes Beate lauale pannud.

Ta ootas isa ja tütar. Krahw Harro unustas oma tütrelese jutustuses wäheseks selle, mis teda rõhus. Ta naeris isegi mõned korrad südamest mõne naljaka ütelse üle. Muidugi sai ta ifka j alle tõsiseks.

„On see tõsi, isa, et mademoiselle ära on sõitnud? Henriette ütles mulle seda,“ küsis Gilda mõne aja pärast.

„Jah, Gilda, tema on ära. On sul taft lahju?“

Gilda raputas peakest.

„Ei, mitte sugugi — ma wõin ju sinuga jalutama minna, ja lubasid mulle seda.“

„Seda pean ma ka,“ wastas isa.

Ta oli küll üft tahtnud metsa minna, et ennast kord tublisti wälja joosta ja tormikahjustid järele waadata. Aga Gilda oli nii magusalt nurunud teda ühes wõtta, et ta wastu ei wõinud seista. Siis wõis ta ju pärast üht kaugeemat ratsajõitu ette wõtta, kui ta enne oma walitseja ja kassahoidjaga läbi oli rääkinud. Tal oli nendega palju ärilist rääkida.

Rahuldatult jutustades hüppas Gilda pärast oma isa kõrwale. Ta oli üllõnnelik, et jälle isa juures oli ja et ta mitte Beatega koju ei pidanud jääma. Wäga hea meelega ta Beatet ei sallinud. See püüdis küll ta lugupidamist wõita ja näitas ennast temale wäga armulise ja hoolilana. Aga lastel on peened kõrwad õigete tundmuste jaoks, ja Gilda märkas wististi instinktiivselt, et Beatel ta wastu õiged tundeid po'nud.

Mets nägi õudne wälja. Tormituul oli metsikult tegutsenud. Krahw Harro läks Gildaga nii kaugele kui sellel jõudu oli käia. Ta oli auto järele lastnud tulla, et Gildaga tagasi wõiks sõita, kui ta ära wõis. Krahwi walbas jälle rahutunne, kui ta oma tütrekesega läbi heleda-päikselise märtsihommiku sammus. Ümberingi wõis näha lastamisjälgi, mis torm õffel korda oli saatnud, ja nüüd oli kõik jälle tafa ja wainne.

„Tormile ja wihmasajule järgneb päiksepaiste.“ Nii sõnas ta tafa keenele, nagu ensetroostiks. Aga siis tõmbus omelt jälle kibedalt ja walusalt ta suu ümber, mille ilmekaid

jooni ei katnud habe, ja ta sügavalseiswad hal-
lid filmad waatasid süngelt edasi.

Tema elus ei tule nüüd wist kunagt enam
helebat selget päikesepaistet. Ometi oli ta nii
noor, nii tugew ja terve. Wäga pikk o'i küll
weel tee, mis tal läia, aga see oleks teekäit
vimeduses, mida ainult üks kahwatu päikesepä-
rre walgustab — tema tütrekene.

Uga see päikesepäriir tõi tumedad warjud
weel sügawamalt esile. Ta ju teadis, et tütar
temaga pidi kannatama pleki all, mis ta abi-
elu peal lasus.

Wäike Gilba oli aga nüüd lõpmata õnne-
lik. Ta sibiastas nagu rõõmus pääsuke isa kõr-
wal ja juhtis selle tähelepanu tuhandete wäärt-
asjade peale, millest ta muudu teadmata mööda
oleks läinud.

Seal wilkatas kits üle tee, siin jooksis si-
tilas ja siin tärtas tagasihoidlik roheline idu-
kene maast. See juhtis teda headtegewalt kur-
badest mõtetest eemale. Gilba pani ka hoolega
tähele, et ta mitte hajameelne ei oleks ja tema
küsimustele õiged wastused annaks.

Nii tulid isa ja tütar hulk maad edasi.
Reegi ei tulnud neile wastu peale paari met-
saiõblise, kes krahwi arglikult teretasid ja te-
mast mööda ruttasid.

Kui nad ähe ristteeni jõudsid, nõgid ühte
ratjanikku lignewat.

Krahw Harro jäi nagu finnae'utatu't
seisma ja waatas talle wastu. Ta tundis ära
oma sõbra, parun Dalheimi, kes ta protsessis
tema wastu oli pidanud tunnistama. Sest
Beate o'i tunnistamisest ära wõlnud ja nii
teadis weel ainult parun, et tal kihwt oli ol-
nud. Tuimade filmadega waatas krahw Harro
sõbrale wastu. Mis peaks see tegema? Kas
ulatab ta talle kätt wõi ei?

See põlem küsimus o'i ta filmis.

Parun Dalheim oli ka isa ja tütarit mär-
ganud. Hele puna len'as üle ta ilusa awaliku
nõu. Rahutult tõmbusid ta näojooned ja ta
filmad waatasid pilgulõ otustamatalt. Siis
põõras ta äkki oma pilgu kõrwale ja tegi, nagu
poleks ta isa ja tütarit märganud. Kerge wal-
jastetõmbusega juhtis ta oma hobuse risti
metsa ja ratjutas ruttu eemale.

Krahw Harro läks surnukahwatuks. Ta tea-
dis wäga hästi, et parun Dalheim sihilikult
temast eemaldas. Ja ta pidi seda kaitsetult
enesel tunda lastma, ei wõinud talle järele ru-
tata ja aru pärida. Igaüks tema kaasreisus-
lastest wõis temast nii tähelepanematult mööda
minna. Ja kui Fritz Dalheim nõnda talitas,
siis wõisid teised samuti teha.

See oli ta parem sõber ja lähem naaber.

Ta seisib lirkumatult ja waatas talle am-
muli süuga järele.

„Wande alla pandud — hundipassile kuu-
lutatud!“ jurus ta läbi hammaste ja wõit'es
sügawa seersmise waluga.

„Kuidas ütled sa, isa?“ küsis lobasunikene
ta kõrwal.

Ta wabastas ennast oma süngetest mõtetest
ja sirutas ennast õigelt wälja. See ei tohtinud
olla, et ta ennast säärasest lohtamisest roo-
basteft wälja lastis wiia. Sellega pidi ta lep-
pima. Wõis ju weel mõni temast arglikult
mööda hiilida ja teda mitte näha tahta. Kas
wõis ta seda neist pahaks wõtta? Ei teadnud
ju keegi kindlasti, kas siiski mitte weri ta lä-
tel ei kleepinud.

Ja ta pidi weel mõndagi tibusid alla nee-
lama. Tagasihoidumisel läks ta Gildaga läbi
küla. Siin seisid intimesed ja waatasid teda
ammuli süuga, nagu mõnda metsikut looma.
Wõi jälle jooksid eest ära ja peitsid endid ma-
jadesse afende taha, et talle uudishimulike't jä-
rele wahtida. Üks talupoeg, kelle ta ju m tu
korda linnuwarguse pärast, ikka ainult tõsise
noomitusega jättis, seisib laialiljalul, käed tas-
kutes, oma maja ees. Ta hoidis lühikest pi'pu
hammaste wäjel ja wahtis krahwile pärani
filmil näkku. Siis wõttis ta piibu suust ja sü-
litas wälja.

See wõis olla juhus ehk meelega tehtud.
Krahw Harro pidas seda meelega tehtuks ja
jõnetu wiha selle häbematu üle tegi ta näo
kahwatuks nagu surijal.

„Ja, ja, meie sugustele loetakse see juba ku-
ritööks, kui kogemata ühe jänese lasted. Siis
pannakse kohe kinni. Uga kõrged herrad jook-
sewad wabalt ümber, kui ka mõrtjukatöö süda-
mel. Wäikesed patustajad poodakse üles ja
juured lastakse wabaks,“ ütles talupoeg oma
naisele, kes majast wä ja astus. Krahw ei
saanud õnneks sellest mitte aru, aga nägi ta-
lupoega, et see üle ähe õla märkuse tegi. Ja
ta pidi seda wäiksel sümbida lastma. Kui
alandaw oli see uhkele mehele.

Kohe küla taga astus ta Gildaga autosse
ja sõitis koju tagasi.

Ta teadis nüüd, mis tähendas läbi lipu
jooksta.

Rahwatu, plinatud näoga jõudis ta koju.

Ta leidis oma kirjutuslaualt sissetulnud
posti, mis komtejs Beate talle sinna walmis
oli pannud. Need olid enamisiti mitteisiklikud,
ametlikud kirjad. Minult üks pikk, lihtas ümb-
rik oli nende hulgas, mis isikliku märkust kan-
dis ja teda huwitas. Ta kaalus seda otusta-
matult käes. Ümbril kandis ülemaal pahemal
nurgal peent, lihtsat kirja: „Stift St. Maria,

Thüringenis." Ja käelirja tundis ta ka. See oli firi wana aadeli daamide asutuse St. Maria juhatajalt, krahwinna Salitz-Halmilt, ta kadunud ema kaugelt jugulafelt, kes sellega ta surmani lähedas sõpruses olnud.

Krahwinna Salitz-Halm oli iga aasta mõned nädalad ta ema küllastades Treuenfelsis wiibinud, kui ta end asutuse juhataja ametist w. baštada oli saanud.

Krahw Harro oli temas auštanud peenehingelist ja hea südamlist naist. Ta teadis, krahwinna juhtsõna o. i. "Aru saada tähendab andeks anda."

Oma ema surmast saadit polnud ta teda näinud. Krahwinna ei mõtnud ta külaskäikude wastu, ja ta teadis, et ta seda Alice'i pärast ei teinud, kelle isik talle ebaümpaatslik olnud. Mõnikord pidulikudel juhtumistel wahetas ta temaga lühikest kirja'esi ja, et ta Siida ristiema o. i. küsis ta mõnikord lapse läekäigu järele. Eest ajast aga, kui õnnetus teda tabanud, polnud ta temast enam midagi kuulnud.

Ja nüüd ho'bis ta temalt üht kirja käes. Mis mõis ta temalt tahta? Enne kui ta selle awas, seadis ta enese ette peenetundelise naise pildi. Ta nägi teda üzna selgelt enese ees. Ta oli wäga sarnanenud tema emale oma juure, ilusa walge juuksuga, mis ta musta fiidilleidi kõrwal nii mõjuritkalt wälja paistsis. Ka elawad tumedad silmad olid wastandiks walgele juuksele, just nagu ta emalgi.

"Ah ema — ema — kui sa teaksid, kuidas su poeg kannatab Si — on parem, kui sa seda ei tea," mõtles ta.

Ja asutuse juhataja pilt segines ta ema omaga üheks.

Tema oli krahwile ka alati emalik-heatahtlikult wastu tulnud. Ja kõik inimesed, kes temaga kokku puutusid, armastasid ja austasid teda. Tema asutuse daamide keskel ei kutsutud teda keisrli, kui ema Anna, ja seda aunime tahtis ta ärateenida. Sügawa hingelõmbusega awas krahw wiimaks kirja. Mis mõis see siidaldada? Kas ütles ka see temast lahti? Kindlasti o. i. teate sellest kõigest ka ajalehtede kaudu temani ulatanud.

Ta awas kirja ja luges:

"Mu armas, armas Harro! Täna tahan ma Sinu kohta üht õigust maksma panna — Su ema parema ja truuma sõbra õigust. Ta ei jaa täna mitte Sinu juures seissta oma troosti ja armastusega — ja oma usuga Sinusse. Ja ma arwan, et just neil raskeil päewil seda mitmekordselt wajasid. Luba mind oma armja truu ema asemel Sinuga kõnelema, mu armas Harro.

Ma olen kõigest kuulnud, mis wiimastel nädalatel Sinule osaks on saanud, ja mul oli walus, et Sind aidata ei wõi. Täna kuulsin, et Sinu wabaks on mõistetud tõenduste puudusel.

Mis see mehele, nagu Sinu, tähendab, tean ma. Ma tunnen, et see Sind sõbra ja närina peab. Ja selle pärast on mul soow Sulle Su hea ema asemel üht head sõna ütelda.

Ära kahtle, mu armas Harro. Kes Sind tunneb nii, nagu mina Sind tunnen, see ei kahtle Su juures filmapilkugi, nagu mina seda teinud pole. Tean, et Sa süütu oled, tean, et Sa mõimetu oled salamõrtsukatööks.

Ära lase ennast maha suruda selleläbi, et weel walguft pole tulnud sellekse hirmsasse asjasse. Jumala weksid jahwatawad aeglaselt, kuid kindlalt. Ta wiib kõik heale lõpule ja toob Su süütuse päewawalgele. Looda tema peale. Ära lase ennast eksitada, mu armas Harro, ja tõsta uhkelt ja rahulikult oma pea teadmises, et oled süütu. Ma tean, et Su süda puhas, et Sa sarnast koledat süüdi oma hingele pole pannud.

Kahjuks ei jaa ma fogu ilma ees Sinu eest wälja astuda, sest elan siin oma asutuses ilmaft lahutatult ja waikselt. Aga Sa pead wähemalt teadma, et siin üks wana truu jüda sügawate soowidega Sinu ja Su lapse heaks lööb ja kõikumata Sinusse usub. Ja kui Sa mind wajad, siis kutsu mind ja ma ruttan Su juure. Kui ma muud midagi Su heaks teha wöin, teadusta mulle sellest. Dien alati wal-mis sind aitama. Ja kui Sa taqasfhoibmata kellelegile oma südant tühjaks tahad puistata, siis kirjuta mulle. Nõõmüstan alati Sinust kuulda.

Täna ei tea ma Sulle midagi enam ütelda. Firi peab Sulle nii ruttu, kui wõimalik ära minema, sest ma tean, et Sa troosti wajad.

Jumal kaitsku Sind ja mu wällest r'õitü-tart Siidat, kellele ma oma käe õnnistades ta blond peale panen.

Pea kõrgele, mu armas Harro, kindlusta end süütuse uhkusega ja looda Jumala ja Su hea õiguse peale. Ta teeb kõik heaks, sellele olen ma kindel. Sa lähed nüüd läbi proowi ajast, aga Sa saad sellest üle ja see on ka loo-detawasti warsti Su seljataga.

Lase enesest warsti kuulda!

Sinu truu ema Anna,
St. Maria asutuse juhataja."

Krahw Harro waatas alla kirja peale ja ta filmis olt niiske läige. Kui head olid talle need uštawad, weendunud sõnad selle järele, kui talle ta sõber Dalheim nii nähtawalt eest kõrwale oli pöörnud. Ta nägi omelt oma ter-

gendusets, et mitte koit inimesed tema juures ei tahelnud. Hea naise sõnad tungisid ta südamesse, nagu olksid need ta ema sõnad o'nud. Tänuks tahtis ta ta käsi suudelda ja tundis eneses tungi kirjale kohe wastata.

Ühtlasi tuli tal meele, kas ei võiks asutuse juhataja ta tütrele üht kaswatajannat soowitada ja muretseda, oma asutusdaamide kaudu oli ta ju paljude perekondadega ühenduses ja võiks ehk ühte kohast noort daami leida. Nõnda wastas ta kirjale järgmiselt:

„Minu kõrgelaukstatud, truu ema Anna! Millise heateo Sa mulle oma armsa, hea kirjaga korda oled saatanud, seda wõid Sa waevalt arvata. Ma tänan Sind selle eest sügawalt.

Ei näe ilus wälja mu sees, truu ema Anna. Nii palju mõrudust on mu hinges, nii palju karmust saatusse wastu ja nii palju piina ja häda. See tingitud wabatsõjastõime idenduste puudusel on jeltskondlik surmahoop minule. Mul pole enam olemasoludigust ja pean end iga inimest kaastundlikult waadelda lastma. Ma ei wõi ennast kaitsta kui minu kui süülasets tunnistatud mõrtsu'a peale waadatakse, ei wõi kedagi wälja kutsuda, kui ta tõrjub mu süüdistust wastu wõimast. Ta ei tuleks ju lööma ühe hundipassi saanud wandelusega. Sest see olen mina, hella emakene, kõige mu süütuse juures, mida ma kahjuts selgitada ei saa.

Sulle ei taha ma sugugi idendada, et süütu olen. Jumal teab, et ma üheks wiletsaks, araks salamõrtsukatõõks wõimetu olen. Muidugi olin ma tol õhtul marus wiha pärast ja oleksin wõinud Alice'i maha lüüa, samuti ka mehe, kelle kaisutuskest ma teda leidstin. Ka selle peatüki mu ebaõnnesanud abielust on uurimine päewawalgele kiskunud ja ma pole seda muuta saanud. Pole mõiet sellest Sinu ees waikida, saad kõigest ajalehtedest teada. Ma tahan ainult öelda, et oleksin wast wõinud oma maruses wihas midagi korda saata, mille üle pärast oleksin kahetsenud. Aga salakawalalt ja aralt üht kaisutat naist kihwitada — ei — seda ei tarwitse ma Sulle idendada, et selleks wõimetu olen. Ma tahtsin end Alice'ist lahutada lasta — selle olin sel õel, kui mu naine nii arusaamatul wiisil suri, otustanud. Ma lahkusin õhtul ägeda isteeni järele ta juurest. Mis siis edasi sündis, seda ma ei tea. Ma ei saa selgitada ega kindlaks taha, kuidas kihwt mu India pudelikeseft tema weinikse sattus.

Kui selle pudelikese ofsin wallutas mind iseäralik rõhuw tunne. Da ju ka olemas aimdusi. Tundsin wisti ette, et see mulle äpardust wõib tuua. Sellegipärast hoidsin ta alal. Mulle näis, nagu peaks mind weel suurem õnnetus ähwardama, kui ma seda mitte omale poleks

pidanud ja kindlalt hoidnud. Seda ma ka tegin, nii hästi, kui wõisin Ma peitsin ta kindlasse pakka — nii kindlasse kui oma teada wõisin. Kuidas Alice kihwtile juure sai, seda ma ei tea.

Nüüd olgu küllalt minust ja neist halbadeft asjust, mida kahjuts enam muuta ei saa. Nüüd luba mind südame põhjast tänada Su heade sõnade, Su usu eest. Ja ühtlasi tahan Sind ka sõnast kinni wõtta, Sinu abi paluda üheks minule wäga tähtsaks asjaks, mis sellega ühenduses.

Ma wabastasin oma tütre Brantsuse kaswatajanna, kes mulle kunagi omas ametis kohane ei paistnud olemat ja kes ainult Alice'i poolt oli hoitud. Tahaksin oma tütrele Saksa kaswatajannat anda. Kas wõiksid mulle ühte niisugust soowitada ?

Ma pean muidugi sellele isikule hoopis teistsugused nõudmised üles seadma. Ta peaks tugew-hingeline kindla iseloomuga o'ema, ei tohiks kuulda tühje jutte ja peaks hea tahtega omale tööle anduma. Aga tal peaks olema tõsine headus ja naiselik õrnus, sest ta peab mu lapsele mitte ainult kaswatajanna olema, waid temale ka kõigis asjus ema aset täitma nii hästi, kui see wõimalik.

Minu sugulane Beate, kes küll mu ema surmast saadik majas on, ei wõi mu wäikese Gildale seda olla, mida see tarwitseb. Beate on küll wäga uslaw, aga midagi, mis ma selletada ei oska, puudub tal. Ka pole tarwilikku teaduslikku eelharidust ja pealegi on ta mul mojawapidamises wäga tarwilik. Ma ei taha ka rõhkem kui stiani koormata, sest mul on temast juba nii-kui-nii mulje, nagu oleks ta ületõotanud ja närwiline. Ja närwiline ei tohi üks kaswatajanna kunagi olla. Ka tahaksin ma hea meelega, et kaswatajanna oleks noorem inimene, kes mu tütrele ka wähe rõõmsat meelt wõiks anda. Sest see saab Treuenfelsis wäga haruldane asi o'ema. Ma tahaksin, et Gilda ühe rõõmsa, elumärkse ja heatahtliku noore daamiga koos oleks.

Sa näed, kallis ema Anna, et ma palju tingimisi üles seon. Sul ei saa kerge olla nii eeskujulikku isikut leida. Leiad Sa aga sarnase, siis on ju weel küsitaw, kas ta nõus on mu majasse tulema.

Sa pead talle dieeti ja otsekoheselt koit üttema, kuidas siin lood on. Ja nii kergesti ei ole nõus üks noor daam heast perekonnast Treuenfelsi loost tulema. See peab aga olema daam laitmatu seltskondlise hariduse ja taktitundega. See on wast tähtsam kui teaduslik haridus. Nüüd waata, truu ema Anna, kas saadab selle imeteo korda. Kõigis muiks asjus

annan Sulle waba käe. Raha küsimus ei pea mingisugust osa mängima, ma maksan tööruumata iga palga, mis nõuatajale. Aga sellega liig ruttu Parem mõin ma mõned kuud ilma kaswatajannata läbi ajada ja oma Silbat ise õpetada, kuni Sa fedagi kohast leidnud oled. Ja sellega tahan Sind tänafeks jumalaga jätta. Weel kord mu soojem, sügawam tänu. Suudlen Su armast kätt.

Sinu truualandlik
Harro Treuenfels."

* * *

Nadeli daamide asutuses St. Maria's oli sel hommikul, kui krahwinna Alice Treuenfels oma woodist surnult leiti, kummaline rahutus ja erutus. Juhataja, krahwinna Saltz-Holm, asutusdaamide poolt ema Anna kutsutud, oli ühildase hommikueine juures söögisaalis, mis warem, kui St. Maria weel kooster oli, munkade refektorium oli, üht kirja lugenud. See kiri oli ühelt asutusdaamilt, kes praegusel filmapiigul asutuses ei elanud, Agnes von Ronach'ilt.

St. Maria asutusdaamid olid sunnitud iga aasta vähemalt kaks kuud asutuses elama, kui nad oma asutuskohta ei tahtnud kaduma lasta minna. Muul ajal võisid nad elada, kus tahtsid. Agnes von Ronach elas juba mitmeid aastaid St. Maria's ilma et oleks asutusest kauemaks kui kahesajaks päewaks jõuluajal eemal o'nud. Jõulud saatis ta mööda oma lese wenna, referwilaatid major von Ronach'i juures, kes oma ainja lapsi, noore preili Grisfeldisega, ühes wäikeses linnas omast wäikesest pensjonist elas.

Sel aastal oli preili Agnes von Ronach waremalt kui muudu ära lõinud. Ta wenna-tütar Grisfeldis oli talle kirjutanud ja palunud teda kohe tulla, sest ta isa olla tõsiselt haige ja soowida teda näha saada. Breili von Ronach oli ka kohe sellele kutsule järgnenud ja kolme päewa pärast teatas ta juhatajale ja oma asutuseddele oma wenna surmast. Peale tema wenna-tütrel Grisfeldis'i polnud tal nüüd enam ühiki sugulast.

Ja nüüd oli temalt kiri tulnud asutuse juhatajale.

See kiri olt järgmine :

"Kõrgelt austatud armas ema Anna!

Enne kui ma St. Maria'sse tagasi tulen, mis weel enne jõulu peab olema, tahaksin ma Teile üht suurt sügawat palwet südamele panna. Mu wend, kelle lahkimisest Teile teatafin, pole mingisugust warandust järele jättnud ja ta pensjon, millest ta oma tütreaga elas, lõpeb nüüd tema surmaga.

„Romaani“ endiste aastakäikude

1922, 1923, 1924 — üksikuid numbrid võib saada talitusest harilikku hinnaga: üksikud numbrid üksikunumbri hinnaga 40 mk; 6 nr. $\frac{1}{4}$ aasta hinnaga (225 mk.); 12 nr. $\frac{1}{2}$ a. hinnaga (400 mk.); 18 nr. 625 mk.

1922 a. Nr. 2 — 18 üksiknumbrid 30 mk.; 6 nr. 170 mk; 9 nr. 250.—; $\frac{1}{1}$ aasta-käik (18 nr.) 500 mk.

Mu wenna-tütar Grisfeldis on praegu väga raskest seisutorrast. Ta teenis oma ülalpidamise sellega, et ta siin mõnes perekonnas lapsi õpetas, sest ta on kooliõpetaja eksami teinud. Aga sellest üfti ei saa ta elada. Oma haige isa pärast ei saanud ta siiani enesele kindlat kohta wõtta. Nüüd tahab ta seda muudugi teha. Aga nii ruttu pole tema jaoks midagi leida.

Mu wenna majaperemes on nõus, et wenna-tütar korteri juba esimesel jaanuaril ära annab, sest et ta seda ka teistele wõib wälja üürida. Nüüd tahame mu wenna wäikesest pärandust ära müüa, et ta tütrele vähemalt wäiksemaltki hädapenni saada.

Sellega on laps vähemalt korteri murest lahti; on aga esimesest jaanuarist täitsa koduta, kuni ta enesele koha on leidnud. Grisfeldis on aga tõesti neist õnnelikudest kadestamiswäärtistest inimestest, kes ennast ühestki saatuselöögist maha ei la'e suruda, kuigi lein isa järele ta pingutusjõudu natukene on rõõwinud. Ta oli oma isa väga armastanud, selle peale maatamata, et see oma teenimatu teenistusest wabastamist saadit väga tülinori'jaks oli muutunud.

Armastan südamest oma wenna-tütart ja tahetfen väga, et mu o'ukord midagi tema heaks teha ei luba. Ja kohta ei leia ta enesele ka weel täna ega homme mitte. Mis temast nüüd sel waheajal saab?

Selles mures lapse pärast mõtlefin oma alati heatahtliku ja wastutuleliku ema Anna peale ja arwan talle oma raske südame. Kas tahate mu südamlitku palwet kuulda, armas, austatud ema?

Tahfin Teil paluda, mulle lubada, et oma wenna-tütrel mõneks nädalaks St. Maria'sse toon, kuni siin lõik korraldan, s. o. jõuluajaks. Grisfeldis wõib mu loas diiwanil magada. Tema ei oleks kusagil tülik's ning tahaks heameelega tarbeforral abiks olla, sest ta on kõigis asjus wilunud ja ei tärda ühtki lõõb.

Tean väga hästi, et meie asutusdaamid pikti külastust vastu ei tohi võtta, tean, et kodakorra järele üksi oma külasti pikemaks ajaks kui kolmeks päevaks enese juures vastu ei tohi võtta. Aga iga seaduse jaoks on olemas kõrvaltee, tagauks, mille kaudu ma oma wennatütarit mõneks nädalaks St. Mariaasse tahan toimetada.

Ma näen waimus, kuidas ema Anna sõrme tõstab ja laiwalt sõnab: „Aga, armsam Konach, mis te' mõllete, see ju ei lähe? Ahlasti näen aga ka ema Anna heldetes filmades alati walmis soowi, aidata.“

Ja nii apelleeriti ma julgelt ning kindla lootusega Teie heale südamele ja kõigi oma armsate asutusõdede lahke kaasabile, kelle südamelele oma palwet tahaksin panna.

Kas pole see siin sünnis, kui mu wennatütar Griseldis kordamööda kõiki asutusdaame külastab? Igauks neist peaks talle õiguse andma, kolm päewa oma külastine olla. Muudugi jääb ta elama minu tuppa, et mitte kellelegi koormawaks saada. Ta on ju väga tagasihoidlik, armas olemus, ma armastan teda, ema Anna, ja ei taha teda nüüd saatuse hooliks jätta. Ta leiab wõist enesele teenistule, sest ta on kohane kõigiks, seltsidaamiks, reisi- jaatjannaks, rawitsejannaks ehk kaswatojannaks. Minult sellest ajast, kus ta ilma kohata on, tahan teda üle aidata. Ja ainult mures tema pärast olen tulnud julgese wäljapääsuteele, mille nüüd Teie heldusele ette sean.

Ma palun võimalikult õige pea wastust. Ja kuidas see ka wälja ei kujune, tean, et ema Anna oma osa etendab, et üht muredest koormatud inimest paremasse jõusse aidata.

Tänulikuis armastuses ja austuses

Teie truualandlik

Agnes von Konach "

Kui proua juhataja selle kirja ette oli lugenud, tõusis kahelkümne kahelja asutusdaamid, keskel ärew siia sinna sõnawahetus, imestusnaer ja järeilmõtlemine, hõistaw nõusolek ja mõtliklew wastolu. Ei olnud kerge rahustada seda ülesärritatud hulka ja juhataja lasi oma wälise kirja enne täide hoogu minna, kuni selle kirja lõpuni oli lugenud. Ta kuulis jutujamist ainult taktendeid:

„See ju ei lähe!“

„Kuidas mõtleb seda Konach?“

„Ma leian, see on a'gupärane juhust.“

„Sest tuleb nali.“

„Aga julge leian ma selle o'lewat.“

„See on uskumatu.“

„Kui me nüüd kõik oma sugulased niimoodi külla tahaksime, siis muutuks asutus lausa wõraste majaks.“

„Sa oled liig kahtlew; head Konach'it peab aitama.“

„Jah, tõesti, see on inimkohus.“

„Ma pooldan, meie kuulame ema Annat.“

„Jah, tema annab õige otsuse.“

„Ema Anna — ema Anna, mis ütlete Teie selle kohta?“ nii kostsid hääled nende keskel.

Kõikide filmad olid juhitud krahwinna poole. Wälises suur waius.

See istus rahulikult omal kohal, heatahtlik naeratus huultel. Ta tõusis üles.

„Jah, mu daamid, mul üksi pole selle üle midagi otsustada. Minult mõnda tahaksin tähendada. Meie armas Konach on meie kõigile alati hea meelega vastu tulnud, kus ta seda wähegi wõis. Põlnud minu teades ühtki haigewoodit asutuses, mille juures ta ohwimeelset poleks rawitsenud. Mii mõnedki õõd on ta meie eest walwel o'lnud. Ka minu eest. Ma pole teda selle eest weel tänada saanud. Kas on ta seda meil kunagi arwesse wõtnud? Ei — meie pole tema heaks weel midagi ära wõinud teha. Ja nagu ma teda tunnen, on ta sada korda järele mõelnud, enne kui minule selle palwega esines. Ta pole ühtki teist wäljapääsuteed leidnud. Kui nüüd järele mõelda, et seal üks wanemateta, noor olemus, kelle ainus sugulane meie armas asutusõde, juures kütikuses on ja meie teda hea tahtmise juures kergesti wõime aidata — siis, mu daamid — kes teist ei teeks seda heameelega? Minul kui asutuse juhatajal on õigus üht külasti, kui see naissoost on, neljakümmeneks päewaks oma juure paluda. Ma tarwitan heameelega juhust, et heale Konach'ile ka kord üht headmeelt walmistada ja palun ta wennatütarit neljakümmeneks päewaks enesele külla. Ja teie, mu daamid?“

Seal tuli jällegi segadus. Ema Anna tundis omad kaitsealuseid ja oli oma sõnad hästi walinud. Sealt ei läinud üksi kaduma.

Kui ärrituslaened waitisid, olid kõik asutusdaamid walmis noort preili Griseldist kolmeks päewaks külla kutsuma.

Proua domina rehendas naeratades wäljakümmend kahelja korda kolm päewa, see on kaheljakümmendneli päewa sinna juure neltekümmend päewa temale, oli üheksakümmendkahelja päewa, ja kolm päewa wõis Agnes von Konach oma wennatütarit vastu võtta, see tegi kofku sadaüks päewa, sellega tublisti kolm kuud. Ema Anna palus nüüd daame, et igauks oma kutsu kirjutaks ja et nad need kutsed kofku korjaks ning tema tuppa tooks. Ta tahtis siis kohe armsale Konach'ile kirjutada. (Järgneb)

Gellegipäraft.

Saksa kirjniku J. Cotta juustus.

2

Aunt hiljutini — jah. Mõnest ajast saadik oli neiu tihhi mõtetes, kurwameelne, weel tujukam kui enne, weel järsum ja kõrgim oma austajate wastu kui muudu, ja tihhi näis wanaale tädile, kes Jaan Brill majap.damist juhtis, nagu oleksid olnud Agathe filmad punased ja nagu oleks neiu nutnud.

Uga mis wõis tal küll puududa? Ta oli weetlemast lapsest arenenud särwaks, mõlmuaks neiuks. Kõik armastasid ja imestasid teda ja nii mõnigi sirutas oma kae himustades tema järele wälja. Kuid siamaani ei olnud ta kellelegi wähematki lootust annud, sest ta oli walija ja raskesti rahuldawat. Wan Kallil oli küll piisut talenti ja ta nägi ta õige kena wälja, aga ta oli waene ja Agathele oli waja meest, kel oli raha, palju raha. Seda oli nüüd küll van de Meeril, ja omelt oli ta korwiga koju saadetud, sest ta oli rymal ja narr, kes uskus, et suur kunstnik on, kuigi tal wähematki talenti polnud, ainult et ta isa kõige rikkam mees Amsterdams ja Amsterdam pürjermeister oli.

Kui Agathe van de Meerile jooksupassi annud, wõttis tädi ta käfile ja andis talle südamisewõetawa õpetuse.

„Uga hea Agathe,“ ütles ta muu seas, „fina oled jõe laps ja mängid oma õune ja tuleriikuga. Ära pea nii pikalt aru ega wali nii piinlikult, waid wõta. Waata, ja rändad läbi elu nagu läbi metsa, kus mehed, kes sulle ette juhtuwad, puud on. Sa pead ühe neist walima. Eriti seisawad nad tihedalt ja on sirged ning sihwakad oma jõurtkaste tüwedega ja uh'ere latwabega, aga ühel neist on üks ja teisel teine wig ja fina lähed walides neist mööda järgmise juure ja ilka edasi, edasi. Kana ei pane ta tähelegi, et mets harmemaks jääb, et puud muutuwad õredamaks, madalamaks, nõrgemaks, ja kui ja seda wiimaks märkad, siis on see juba hilja, sest tagasi pöördra sa ei wõi. Suba lõpeb meis peaargu täiesti — algab tühi ühtik nõmm. Põrm asub su põue, ja kahmad päraft nii paljude ilusate puude põlgamist ühest weel kinni ja lepid lõpuks ühe ländleriku punktsega, et laia, troopilise nõmmest hauant mitte üsna ilma toeta läbi minna.“

Agathe tundis küll selle idee siisu, mis tädi ütelnud, aga ta hakkas omelt waljusti naerma ja ütles:

„Ära näe waema, tädi. Weel seisab kerwe meis minu ees ja ilusate puude kessel leidub

omelt weel üks, keda ma wõin armastada, sest ilma armastuseta — mina ial ei abiellu!“

Wimised sõnad üt'ez ta pisut kogeledes. „Ja kas su süda on weel waba?“ küsis tädi uurival pilgul.

Agathe punastas ja ei waadanud üles, aga ta ütles kaunis kindlasti ja olustawalt:

„On weel waba!“

Tädi raputas kulme fortsutades pead; kuigi ta lugedes pidi prille kandma, omelt oli ta taugelt juba wäga hästi märganud, kui erikummaliselt Agathe eunnast õhtul alati ülewal pidas ja oma akna juurest ei lah'unud, kui — aga tädi ei olnud lobiseja, ja mete peame Agathet kord ise tähele panema.

Ei kergesterutawat preilit mitte weel ärritada, lahtus wana wallides toast ja hakkas oma majatalitust talitama, kuna Agathe enesele kerge piisutöö lätte wõttis.

Warsti selle järele löi wana seinakell 6, ja Agathe tõusis kähku püsti, astus akna juure ja ei tarwitsenud kana oodata, kuni üks ilusa ja tõlse näoga mees tänawat mööda läheneb ja otsekohe maja poole tulema hakkas. Neiu kahwatas ja punastas, ja hakkas, kui tultja üles waatas ja wiisakalt kummardas, wärisema.

Kui all majauks wiimaks kinni läks, wajus neiu nuttes laiale tugitoo'ile ja peitis oma ilusa näo kätte wähele.

Uga mispäraft?

Sellele küsimusele on kerge wastata.

Sellepäraft, et ta Jaan Wskeljni kõige kirglikemalt armastas, sest et Jaan temast eemale hoidis ja sest õhtust saadik kolm aastat tagasi temast wõbralt ja jahedalt mööda läks ja neiu tundis, et Jaan seda libedat haawamist ial ei unusta.

Agathe oleks ta pilgu eest h'ameelega põgenenud, ja kawatseis seda mõnikord ka teha; aga kui ta siis jälle noortmeest arwas kusagil näha wõimat, siis ei hoidnud teda keegi enam tagasi, waid ta pidi minema kallimat nägema — et unesti näha, kuidas Jaan teda tähelegi ei pannud.

Iga päew lohtas ta teda mitu korda, sest sellest filmapilgust saadik, mil Jaan van de B. lde. foolist lahkunud, elas ta jälle oma onu Citase juures, kille uhkuseks ta oli saanud. Uga ial ei olnud Jaani suu temale wastu naeratunud; näis peaaegu, nagu ei oleks ta enam osanudfi naeratada, ja omelt jutustasid neiuale ta isa

õpilased, et Jaan oma seltsimeeste keskel kõigist kõige lustilikum ja elurõõmsam olla.

Jaan oli raskesti mõeldelnud ja töötanud, aga mitte tajuta ja tagajärjeta; van de Velde kiitis teda kui oma andekamat ja usinamat õpilast ja ennustas temale veel suurt tulevikku. Jaani pilte osteti, halvasti ajasti hoolimata, heameelega ja maksiti nende eest kallist raha, peaaegu sama palju kui ta kuulsa meistri tööde eest, sest ükski hollandlane ei osanud maalida nii ilusaid hobuseid ja maastikke, kui Jaan.

Mitte üksi oma elus, ka oma südames oli Jaan palju pidanud mõtlema. Ta ei olnud unustada suvinud armastust Agathe Brili vastu, vaid armastas neit itka veel sama palavasti ja leelivalt kui enne. Aga mingisugune kihviline olas torlas neiu peale mõeldes ta jädamesse — mälestus teatud sügisõhtust — ja ta nähe süda oli itka veel haavatud. Neiu alan-damiseks oli ta tahtnud saada suureks maalriks ja oli lootnud selleks saades oma õnne ja raha tagasi saada. Nüüd oli ta suur meis-ter, tema nime nimetatigi ligidalt ja kangel lugu-pidamisega, ja ometi tundis ta enese sellest hoo-limata olevat veel üsiku. Ta oli kuulus, aga õieti õnnetu.

Aasta 1636 sügisel oli Hollandi maalri-tele wälja kuulutatud auhind ja Jaan Asse-lyngi oli ühe pildi saanud näitusele, kus van de Velde ja Jaan Brill auhinnamõistjad olid.

See oli tähtjas päew kunstnikkudele Ams-terdamis, sest kes neist sel päewal auhinna omas, selle nimi oli kirjutatud suurematuse kuldraa-matusse.

Esimeste auhinnaajaate hulgas oli Jaan Asselyn. Tema pildi, mis kujutas lihtsalt, aga hästi kombineeritud ja usinasti maalitud maastikku mõne inimese ja loomaga, tunnusta-sid kõik maalikunsti meistertepeseks, ja eriti Elias van de Velde et wõitnud kuulutamast oma õpilasele kiitust.

Agathe oli isal maalt waadates kaasas. Kui neiu kallima pildi juure jõudis ja sellele kiire pilgu oli heitnud, tahtis ta peaaegu minestada. Siis aga jäi ta sinna kauaks seisma ja wahtis ning wahtis pilti isufalt. Minult üstikud sun-rest maalrite ja hinnamõistjate ringist olid tä-helepanu pöörunud siiseenile pahemat kätt suure wu all; aga Agathe oli selle esimese pilguga ära tunnud ja tema üsti kõigist teadis, et see kujutas üht heidet maalt enese elust ja et see Jaan Asselyn ise oli, kes murul põlwitas ja ühe saleda naiserahwa walget piisikletti ratsus õitswa roosihelki küljest wabastada.

Parisarad tulid Agathele filma ja weeresid sábeledele üle ta kahwatanud põskede alla. Nuttu ja wargfelt kuitatas ta äraandliku mária. Ja

kui ta siis filmad üles tõstis, seisis Jaan As-selyn tema ligidalt ja näis teda olevat tera-wastli flmitsemend.

Neiu pööras pea ruttu kõrwale ja läks edasi — isale järele.

* * *

Oma wennapoja aulks pani Elias Asselyn suure peo toime aias, mis nagu kolm aastat tagasi sügisrooside kõige kaunimas torebuses firendas.

See oli lustilik päew, kuid kangelane Jaan näitas ennast waewalt, niipea kui ta oma onu külalist oli teretanud ja nende õnnesoowid vastu wõtnud.

Ka Agathe Brill kadus teiste rõõmsate hul-gast ja jalutas üstipäinis ja raskesti muremõt-teid mõlgutades laiabel aiateedel, millele walge mereliikw puistatud. Wahetewahel õhtas ta sü-gawasti jädamest, siis jälle pigistas ta huuled kõwasti kokku nagu raskest hingewõitluses.

Witmaks, äkki üles waadates, jahmatas ta, ja widewikust hoolimata nägi Jaan, et neiu põsed weel kahwatumad olid kui hommikul.

Kuna noormees midagi ei ütelnud, wõttis neiu jädame rinda ja tähendas kogeledes:

"Nii üstipäinis, Jaan?"

"Mina ei ole ital üstipäinis, kui üsti olen," wastas Jaan lihtsalt.

"Seda ma nii ka ei arwanudki," tähendas neiu. "Aga mispärast hoiad ja ennast just täna teistest eemale? Arwan, pidu wõlks sind rõõmustada."

"Nii?" tähendas Jaan, ilma et küsimusele olesk wástonud, ja see "nii" kõlas nii jahedalt, nii ütiskõltselt, et Agathe uuesti kõik julguse kaotas.

"Ma soowin sulle jädamest õnne," jostistas ta kohmetult, "ja rõõmustan sinu kuulsuse üle," — ta kogeles ja waatas noorele mehele pelg-likult otse. — "Aga mispärast flmittsed ja mind nii isearalikult?" küsis ta pelglikult. "Wõi ei usu sa mind?"

"Ei," wastas Jaan kindlasti ja raputas tõstelt oma ilusat pead, "sest kord rääkisid ja flinjamás kohas hoopis teinuti."

"O'n tookord alles meistli, kaswatamata laps, Jaan," hüübis Agathe elawalt. "Ei mä-leta ka enam, mis õieti ütlesin," kogeles ta siis wárisjedes, nutt waruks.

"Ta on wága muutunud," mõtles Jaan, "ja ta suurustus náib olevat pilgut lahunud," ja waljusti ütles ta: "Sul on õigus, see on waewalt kõnewáart."

Ta háal kõlas kibedasti.

„Mitte sel toonil,“ palus Agathe. „Kas sa ei näe, kuidas ma kunnatan, mõeldes, et sind olen haaranud?“

„Bististi tüll täna hommikust saadit?“ ütles Jaan teravasti. „Alles seitsaadit, mil nägid, et ma kõweratest sõrmedest hoolimata olen tõusnud tubliks maalriks?“

„Ei — juba kauast ajast saadit,“ soostas neiu ja ta pea wajus norgu.

„Aga mis see kõik siis tähendab?“ tähendas Jaan ja lehitas õlgu.

„Kas sa ei wõli mulle andeks anda?“ algas Agathe uuesti, aga peaaegu veel pelglikumalt kui enne. „Tuleta ometi meele, ka sina ütlesid mulle siin kohal kolm aastat tagasi midagi.“

„Mis?“ küsis Jaan ja tõmbas kulmud kippa; asti halkas temale saama piinlikuks.

„Oh, sa tead seda,“ hüüdis Agathe, käi tema poole strutades, — „wõi,“ jatkas ta tufaselt, „sa ei taha seda enam teada — waid tahad seda unustada?“

Ta wõhtis Jaanile tarretult otja, aga see jäi kangeks ja ei wõstunud.

Roorele neiuks tõusis äkki teadwusse, et ta juba liig kaugele oli läinud; ta pigistab huuled kinni ja wankus mõne sammuga tagasi.

„Agathe, Agathe!“ kajas äkki Jaan Britli hääl kaugealt.

„Sinu isa hüüab sind,“ ütles Jaan rahulikult.

Agathe tuihus ja waatas maalrile oma pelglikkude silmadega suurelt otja.

„Oh kui edewad teie ometi olete,“ hüüdis ta ärewalt, „teie mehed ja looduse isandad; ühe lapse sõnad wõtwad Teid nii sügawasti haawata, et teie seda isegi täisealisele naisele ei jaksu unustada. Ma tean, sa armastad mind, pead mind armastama, sinu pilt ütles mulle seda weel täna, kui ka sinu suu wailib, ja armastab mind, aga sinu edewus on — tugewam sinu armastusest —“

Ta raputas oma juukseid ja tormas minema.

„Tal on õigus,“ soostas Jaan temale tufaselt järele waadates. „Mina armastan teid, aga mu edewus on suurem kui minu armastus.“

Ta õhtas sügawasti, ja siis oli tal, nagu oleks ta kuulnud tasast nuuksumist roosiheti tagant

„Tõst küll, ma olen lapsik,“ mõtles ta edasi, „et temale ta haawamist ei saa unustada — aga — temal pole süüand — wõi armastab ta mind tõesti? — Ei, ei, nii kergesti säärane kõrkus ei kao — ja ometi — kui ta mind armastaks; — ma oleksin igatsetud õnnele nii lähedal seisnud ja selle ometi ise purustanud. — Tõesti, ta oli hoopis teistsugune kui muudu,

täitsa muutunud — — kui ma temale ei teinud ülekohut?“

See mõte piinas teda järelejätmata. Witmaks kõrkus ta need mõtted wägisi eemale ja läks suurde pamiljoni, kuhu pidulised õhtuse jaheduse eest olid põgenenud.

Agathe oli kogu kihawuse keskpunktiks. Kõik kuulassid tema juttu, kõik püüdsid tema pilku tabada, ja tema naljatas täis wallatust, kofeteeris kõigiga, oli nii pimestaw ilus ja tore, et Jaan teda nähes otse ehmatas; neiu mustad silmad waatastid talle nii wõluwalt otja, et Jaan huuled kofku surus ja „welderdaja“ soostas. Ta oli jälle külmaks jäänud ja otjustas Agathe üle nüüd weel halwemini, kui enne. See oli jälle sama Agathe Brit, kes ta alati olnud; ja nii sügawad tunded, nagu ta mõni minut warem aias warljeerlikult ilmutanud, ei wõinud temas elada. Kogu lugu aias plataani all polnud muud kui edew mäng. See ärritas ta uhtust ja üleannetust, et tema, Jaan, kui ainus mees temast eemale hoidus ja ühes teistega teda küllalt ei ülistanud; neiu tahtis teda enesele alistada, maksu mis maksab. Ja jah, nii ja mitte teistigi wõis see olla — oli Jaani kindel arwamine.

Ja Agathe?

Ta oleks kõige parema meelega walus waljusti karjatanud, ja pidi ometi naerma ning naljatama, õnnekit ja wallatu paistma. Kas tohtis siis Jaan, kes ta nii järsult tagasi lükanud, aimata, kui wäga ta südames walu tundis ja kannatas?

Seft päewast saadit ei wõtnud Agathe enam osa mitte mingisugusest lõbustusest ega seltskonnast; mõned armassid, et ta wagaks saanud ja palju kiritus käiwat, teised tõendassid, tema teha ainult majapidamisega tegemist, samati oma pöbewa isa rawitsusega. Kõigil oli õigus. Ka Jaan usselyn kuulis sellest muutusest ja naeris kibedasti, mõeldes:

„Ta on järjekindel ja usub kindlasti, et mind weel saab õnge wõtta!“

Mõni nädal hiljem pani Jaan Brit oma ateljee kinni, lastis õpilased lahti ja reisiss Agathe seltsis Amsterdami Rooma, et, nagu ta ütles, päitsepaiskes Staaktas jälle terweneda.

Tol ajal oli Rooma koondunud isääralik seltskond Hollandi maalrid, lustilik, elurõõmus rahwas. Hiljuti oli Pieter van Saar, Elias de Welde üks kuulsamatest õpilastest, selle ühingu etteotsa astunud ja selle osawasti läima pannud. Saar oli juba Amsterdami saadit Jaan usselyni sõber ja seftis temaga alati kirjawaheuses, niipalju kui ja noil rahututel aegadel ja wiletsate ühenduste juures wõimalik oli. Juba tihti oli ta Jaani Rooma kutsunud, seft

et kõrsjel geeniusel alles seal võimalik olla täiesti areneda ja kõrgusele jõuda.

Brill lahkunud ja Amsterdami jäänud wana tädi jutustused, et Agathe isa palunud temaga Rooma minna, oli Asfelynis kõikumine pannud walida otsuse noore neiu kohta; sest kui neiu teda tõesti oli kawatse nud oma õnge wõtta, siis ei oleks ta ometi tõesti mitte Rooma läinud.

Mõte, et ta Agathele ülekohut teinud, ei lahkunud enam ta peast ja sünnitas temas haigametsuse, mis talle wõimatuks tegi end'ste sõpradega ümberkäimise.

Ta jäi koju ja töötas usinamini kui ita enne, ja kui ta oma ateljeest lahkus, siis istus ta kodus soojas toas ning nuris suurtest raamatutest ja käsikirjadest antiik- ja moodsa kunsti ajalugu.

Säärane elu mõjus wäga ta terwise peale, ja warsti peale uutaastat 1637 jäi ta raskesti haigeks, nii et kogu jaanuarikuu pidi woodis lamama. Kui ta jälle paranes, andis arstid tema'e nõu pehmemasse kliimasse minna, sest et mereäärne niiske õhk tema terwisele ei wastanud ega hea ei olnud.

Sellepärast läks Jaan Asfelyn märtsikuu teise. Gisti Prantsusmaale, siis üle mere Genuasse ja lõpuks üle mägestiku Rooma, kus teda ta sõbrad, eriti Pieter van Saar, südamlisult wastu wõtsid.

Ka Jaan Brill juures läks ta, aga Agathe nägi ta esialgu ainult hirwa, sest et neiu, kus aga wähegi wõis, tema eest kõrwale hoidis. Niiu ole see piinlik, et ka Jaan Asfelyni Rooma oli tulnud; oli ta ju ainult sellepärast Amsterdami lahkunud, et mitte Jaaniga ühe katuse all elada ja alati temaga kokku puutuda ning talle filma waadata.

Kui Asfelyni kord enne lõunasööki tuli, seisis kõõguis lahti ja ta wõis neiu näha, kes tema imestuseks plüdi ees seisis, põll ees, warukad ühes kääritud, ja seal süüa valmistas. Neiu kuulis ta sammust, pöödras ümber ja põgenes punastades ja ehmatades ulse warju. Sessaudil hoidis ta Jaanist weel enam eemale. Brillja juttu weskis kuulis Jaan siis, et Agathe üht majapidamist juhtiwat ja ainult ta raskemate tööde tarwis wahetewahel ajutist abilist tarwitawat.

Wana maaler kurtis sel puhul ka, et ta haigus teda takistawat palju tööd tegemast, kuna ta ometi olenewat ainult oma tööst, ja et ta tööd waewalt niipalju sisse toowat, kui elamiseks waja olewat. Kõige enam muret tundis Brill sel st, et ta hellitatud tütrekene nii raskesti pidawat töötama, aga et ta ka ita ei nurisewat, waid idil heameelega tegewat, kuigi ta enam nii rõõmus ei olla kui enne.

Asfelyn läks koju sügawas mõttes ja wihastas peaaegu, et Agathe mitte nii paha ei rkinud, kui ta oli arwanud ja uskunud — sest tal oli raske enesele tunnistada, et ta neiuale oli ülekohut teinud.

Asfelyni paranes ja toibus Rooma toredal kewabel filmanähtawalt ja oli warsti täitsa terve. Ta töötas usinasti ja ostas nimelt oma sõbra Pieter van Saari wäga armastatud maneerid omada. Tema paljud pildid leiðsid ta terge pintslit pärast üldist kiitust ja nende eest maksti palju raha. Ta joonistas ka palju looduse järele, milleks temale Rooma ümbrus wanade warematega palju ainet pakkusid. Itaalia loodus ja selle täpne uurimine arendasid temast toreda maastikumaalri.

Pärast suwiste pühi lahnesid Brill walmilud kui ka kehalikud jõud nii wäga, et Agathe kõige pahemat pidi kartma. Tema pildid olid wäärtusetu, sest et ta pintslit weel waewalt jaksas kinni hoida; nende müümise andis ta noore Asfelyni kätte, kes peaaegu iga päew mõneks minutiks tema juure tuli tema terwise järle pärima, õieti aga ainult Agathe nägema.

Asfelyn wõttis pildid kodu kaasa ja paigutas nad oma ateljee nurka; ta tahtis healt, wanalt mehelt haawamist kõrwaldada, mille osalseta ta wistiski oleks saanud, kui Asfelyni need pildid oleks awaltikult wä ja pannud. Asfelyn oli ju jõukas, sest oma hea sissetuleku kõrwal sai ta weel wanalt onult suuri summasid, kuigi talle neid waja ei olnud. Sellepärast maksis ta Brill pildid oma taskust kinni, nii et wanamehe majapidamist end st wiisi saadi korraldada.

Agathe raputas küll nii mõnigi kord pead ja et suutnud pilte waadates aru saada, kuidas nad weel kellelegi wõtsid meeldida, aga asja õiget seisukorda ta ei tunnud ega aimanud.

Asfelyn sai nüüd Agathega sagebamini kokku, aga neiu oli tema wastu wäga wäikse ja tagasihoidlik ning lahkus enamaasti toest, niipea kui ta sügawenda oli teretanud. Jäl ei näinud Asfelyn teda tujasena ega kärsituna, kui haige isa teda oma tujudega piinas.

Sügistalt, Jaan Asfelyni õppis alles nüüd aru saama, et neiu ennast tootord atas ometi oli õigest küljest näidanud, ja tulne kahetsus tuli ta südamest, et ta Agathe nii armutumalt oli eemale lönganud. Ja ometi jälle sai ta ka aru, et just too õhtu neiu elus oli olnud pöördepunktiis ja et see hea pööre wõib olla ita ei oleks tulnud, kui tema, Asfelyni ei oleks sel puhul jäänud jonnakult — kangekaelselt. See tähtis teda uhtusega ja lootusega tulewikuks, sest nüüd waatas ta Agathele kui walus seletatud ingli peale.

Reisjuwel võttis Alselyn ühe rikka room-lase ettepaneku vastu ja läis Stamp-gnasse tema loosi, et seal tema saali laht suurt seinamaali maalida. Lahtumine wanaft Brilit oli mälus, sest see oli lahtumine igamehes. Jaan pidi talle sõna andma, et Agathe kojureisimise eest hoolt kannab. Hollandis sugulaste juures lootis ta oma tütrele sooja pesa leida.

Bril tähendas ka lootustele, mis temal ja Elias Alse huil Janti ja Agathe suhtes olund, ega noormees ei telnud sest wäljagi, waid ruttas minema, niipea kui ta Agathele weel oli annud suurema summa raha, mis ta ütles Brili piltide eest olewat saanud.

Augustikuu algul suri Jaan Bril, ja Agathe jäi waesiks lapseks. Peter van Laar, kelle hoolde Jaan wana Brili eest mureisemise oma äraoleku puhul jätanud, kandis noore neiu eest wennalikult hoolt ja wiis ta ühe abielus maatri perekonda, kuhu ta esiotja pidi jääma.

Agathe walu ja kurbus olid esiotja suurid ja rased. Igasugu lohutust tagasi liikates, andus ta täiesti leinale ja saatis suurema osa oma ajast isa hawal mööda.

Allas ajatooltul jäi ta rahulikumaks, kuid selle põhjus seisis üldises lõdwenemises.

Septembrikuu keskel jõudis Alselyn jälle Rooma. Ta esimene käit oli Brili juure; kuid selle maja leidis ta lufus. Ta aimas, mis sündinud, ja ruttas koha, Agathe pärast mures olla, Peter van Laari juure, kes temale siis soowitud teated andis.

Ta ei leidnud Agathet kodus. Temale selbt, et neiu arwatawasti surnuaeda läinud. Sellepärast läis ta sinna ja leidis Agathe sealt ühe kalnu eest põlwitamast.

„Agathe,“ ütles ta pehmesti.

Neiu ehmatas ja waatas üles. Ta suured mustad silmad wahtisid noorele mehele kohkudes otja, nagu kahwatu.

„Kas sa mind enam ei tunne?“ küsis Alselyn ja võttis ta külma käest kinni.

„Pisarad weerefid neiu silmist helmedena põsktele, ega ta jät walt.

„Sul on palju leina olnud,“ ütles Jaan südamlikult.

Nüüd paistis, nagu lahtuks neiu tarretus; kerge puni tõusis ta põsktele ja huuled sofstasid õhates:

„Wäga palju!“

„Nad o'ld surnuaiad üft. Wäike weeres parajasti paleedega kaetud mägede taha ja ümbruses walitses pühalik waikus.

Agathe näis juba jälle olewat unustanud, kes tema kõrwal seisis.

„Üstfanda,“ sofstas ta wäsinult.

„Üstfanda,“ kordas Alselyn tasakest, ja neiu kehast käis seba kuuldes wärin läbi; waewalt julges ta Jaanile näkku waadata.

„Jaan,“ ütles ta wiimaks tasakest, „kui me üksteist kodumaal wiimast korda nägime, ei tahtnud sa mulle andeks anda. Wõib olla sa ei uskunud, et mu südamesse oli tulnud tahehus. Sinule ei oland sügawast alandusest, mis ma omast uhtusest pila ja raste mõitluse järele olin ära riskunud, weel küllalt. Jaan, teist korda sirutan ma sinu poole oma käed — anna mulle andeks!“

Jaan oli nii üllatatud, et tagasi astus ja midagi ei osanud ütelda.

„Et midagi?“ kariatas Agathe meeleheitlikult. „Et midagi, ei ainuüft lahet sõna?“

Ta löi käed näo ette ja hakkas meisitult nuusjuma.

„Agathe, mis sa teed?“ hüüdis Jaan wiimaks ja katsus neiu käest kinni wõtta.

„Õnnelik, rikka Agathe Brili Amsterdumis tohtisid ja enesest eemale tõugata,“ wastas Agathe wärisedes. „Sa ei wõinud aimata, et ta tõesti tött rääkis. Waest, mahajäetud, koduta waestlast — — Jaan,“ katkestas ta äft kirest wallutatult ja waatas noorele mehele wõluralt ja pisarsilmil otja — „Jaan, kas wõid mulle andeks anda?“

„Agathe!“ hüüdis Jaan waluga.

„Sa annad mulle andeks?“ sofstas neiu jälle.

Nüüd võttis Jaan tema ümbert oma tugewate kätega kinni ja tõmbas ta oma rinnale.

„Jah, jah, ma armastan ju sind nii südamest ja ei wõiks sinuta enam eladagi!“

Agathe unustas sel hetkel täiesti, et ta isa hana juures seisis; õnne hõiskega, mis enam ütles kui tuhanded sõnad, peitis ta oma pea Jaani rinnale.

Õgibal tõlas üts õhtukell, teine ja kolmas järgneftd esimesele, ja warsti tõlastd kõit Rooma kirikutellad nagu määratu suur koor taewalikus kolkukõlas.

* * *

Mõni nädal hiljem peeti Hollandi maalkrite seltskonnas waiksed pulmad: Agathe Bril sai Jaan Alselyni naiseks.

Maalrid armastid enestel kõigil Agathe kohta kaswatajadigust olewat, sest et ta wana Brili ainus pärandus oli; sellepärast walmitasid nemad temale pulmapeo ja andsid ta kaasawara. Wiimane seisis maalides; igauks neist andis temale ühe omadest. Ta kuna nende hulgas leibus tähtsaid töid, siis sai Agathe õige tubli kaasawara.

Salwek jäi noorpaar Rooma. Aga niipea kui lewade Hollandiſe jõudis, ei läbenud Jaan ja ta tüs, waltne abikaasa enam laue-
mint Roomas wiibide, maid läksid tagasi Amsterdami, mynheer Elias Wſelyni wanasse majasse õnne ja pääksepaisket kaasa wiies.

Kut flis Amsterdami funstnikud õhtuti nagu waremaltki Wſelyni aeda tequstid, jutustas

wana Wſelyni, kelle armsam unistus nüüd täide läinud ja kes peagi üht wäikeſt Wſelyni lätel itgutab, heameelega ja tihti — toft õhtuſt, mil Agathe Jaani „krabeljeks“ nimetanud ja see õtſufe teinud maalriks hakata. Siis waatas Agathe punastades oma mehele; see aga naeratas ja wõttis naise ümbert õrnasti kinni. (Lõpp).

Soome presidendi külaskäigu puhul.

Andres Silla.

Lillelisse kleiti riietunud kewad,
taewas särab siniwalkjais wärwes,
päike kiirgab meres, jões ja järwes,
rõõmuhõiske wabiseb meil närwes —
kogu Eesti südamed kõik sädelevad!

Tuhat tunnet täitwad madalat ja ülla...
Hõimutunne wälja meid kõik ajab,
tänowatel lillewihma sajab,
wõimsalt „tere tulemast!“ meil kajab, —
wanem wend on tulnud meile külla.

Tunded, sügawad ja kewadsädelewad,
mida wäljendab nüüd noor ja wana
soojast hinge põhjast wõimukana,
palawana, üliilusana,
teatagu meile: tulnud ühiskewad!

21. V. 25

Nocturno.

R. Pöld.

Pidu lõppes. Wiimne heliwäriin
katkes saalis rutu rüsinäl;
warsti kajas wäljast uksetäriin —
publikum ju woogas kojäs all.

Läbi uinul unistawa linna,
mööda puhkelseiswat puisteed,
tuli meil weel jala koju minna —
kõrwal weersid Emajõe weed...

Jutt meil katkes. Kaugelt kõrwu kajas
woorimehe wankripõriin weel;
siin ja seal weel wilkus tuli majas,
ootes neid, kes ehk weel koduteel.

Waikselt weeres wesi. Kaldaserwal
peegeldus üks latern kaldawees;
sina waikselt sammusid mu kõrwal —
tuhat tuld mul säral südames.

Sinu käe ma wõtsin hellalt pihku —
tulemeres säras sinu silm,
ja ma soowisin: aeg, ära nihku,
minu päralt on nüüd kõik maailm!

Õnnesoowija.

Wene kirjanik Arkadi Awertshenko iseloomustuskatse.

Igaüks, kes kunagi on näinud õnnesoowijat ta tülika tegevuse algul, teab — milline puhas, lõhnav, valge pesuga ja kingade läikega särav olevus ta on!

Enne kodust lahkumist seisab õnnesoowija kaua oma peegli ees ja silitab paari juuksekarwakest, mis kuidagi kõrwa tagant esile wahiwad; ta hoolitseb selle eest, et ta walge kaelasideme otsake kuidagi westi ääre taha kinni ei jääks, ja eemaldab hoolikalt kõige vähemagi tolmukübeme, mis kinga ninale peatama on jäänud. Niidiraasuke jaki warukal tekitab närwiwäri- nad. Ta paiskab ta warukalt nii kähku, et see niidiotsake maha kukkudes weidi müragi teeb. Kahe näpuga tõmbab ta westitaskust punase siidiräti wäikse otsakese — just niipalju, kuipalju waja on, et mustal ja walgel pinnal leiduks tarwiline dekoratiivne täpik.

Nii talitab õnnesoowija walmistudes lahkuma.

Pole waja, sest lõppwisiitidel on ta frakk üleni kaetud puudriga, määratud sinepiga, ja ta kinga nukil istub kindlalt mõni kilupea; kümnendal wisiidil on aga kaelaside külje peal, ja pannal lehwib wabalt õnnesoowija mehisel rinnal; punases siidirätis aga, mis westi taskusse topitud, puhkab halwasti läbi- puretud tükike worsti, mis ei suutnud pugeada läbi kitsaks jäänud õnnesoowija-kõri.

Pole waja! Kuid õnnesoowija, kes kodus riide paneb, ei mõtlegi tulewiku peale.

Kõik ta mõtted ja ilmawaated kuuluvad ainult tänapäewale.

Ilmudes tuttawasse majasse, kukub õnnesoowija kõigepealt kõiki wastutuli- jaid suudlema, täidetud õrnast armastusest ja hardumusest ilusa inimsoo wastu.

Mehed kannatawad enamjaolt suud- lused rahulikult ära. Ainult üksikud kisuwad õnnesoowija pärast esimest suudlusteemale, nii et järgmised kaks jääwad õhku rippuma.

Õnnesoowijat see ei eksita: õhk siis õhk — ja ta suudlebki õhku. Ja õhk on hea inimene.

Daamidega on õnnesoowijal juba enam tegemist.

— Ah wabandage, ma ju ei suudle mitte.

— Aga miks?

Ah, ei, ei — kuidas seda wõib.

— Mõtlege ometi, milline püha . . . tuleb tingimata suudelda.

— Mul on põhimõte mitte suudelda. ah, ah!

Paljudel daamidil on kindlaks põhi- mõtteks alus — mitte suudelda liha- wõtte-pühade ajal.

Kogu muul ajal oma kergemeelses elus suudlewad nad wabalt ilma iga korra ja mõtteta, ja selsamal õnnesoowijal on wõimalik puudutada naiste huuli talwel, sügisel wõi suwel palju kergemini, kui lihawõtte-pühade ajal.

Kui daam jätkab wastuwaidlemist, siis tormab õnnesoowija suures wai- mustuses daami kallale, suudleb pihku, selga, kammi, juustesse wõi ka õhku.

Harilikult rahuldub õnnesoowija selle nõrga ristiusu-armastuse wäljen- dusega, ja ta juhataakse wiibimata lauda.

— Olge head, wõtke suupistet . . . Klaasike pihlawiina?

Esimese kahe wisiidi ajal oskab õn- nesoowija suurepäraselt wiinade ja suu- pistete alal orienteeruda: algul joob ta pomerantsi ja hammustab peale tüki- kese kalamarja; siis wõtab ta subrow- kat ja proowib kulitshi; lõpuks klaa- sikese konjakit ja proowib kulitshi.

Konjaki puhul kibrutab otsaesist, aga kulitshi kiidab.

Järgmisesd wisiidid uinutawad õn- nesoowijas ülelligse peene maitse; al- gul joob ta mingisugust likööri, ham- mustab meriwähki peale, siis läheb üle lihtsa walge peale, süües peale kulit- shi suhkrukaunistusi-

Ja mida kaugemale — seda peene- maks kujuneb ta maitse. kuid ühtlasi ka aplamaks, käies käsikäes suure ha- jameelsusega.

Walge wiina asemel kogemata klaasi walatud prowence-õli peale tahab ta sinki hammustada; kuid ta käsi haarab weidi kaugemale, kisub liharoa ümbert tüki-kese kirjut paberit ja pistab selle majarahwa-pojakese ilusa kätetöö suhu.

— Hea lõhe, — noogutab õnnesoo-wija heatahtlikult peaga ja närib paberit — Palju eest — müüsite?

Siis naerab ta ürgjõuliselt iseenda üle, seletades kõigile, kuidas ta on eksinud, üteldes „ostsite“ asemel „müüsite“ . . .

Ta saab oma wigadest aru ja ruttab neid parandama. See on kahtlemata väga ilus. Ja naerab ta alati suu ammuli, kuna suust välja paistab poolleidi söödud kirju paberitükk. Kaelaside aga on täitsa kõrwale läinud, ja pannal hüpleb nagu mõni elus olewus mööda rinda, lõbusa peremehe naeru taktis.

Esimestel wisiitidel katsuwad wastuwõtjad õnnesoo-wijaga weel juttu alustada.

See on alati ühtemoodi.

— Mis kirikus käisite hommikuteenistusel?

— Peakirikus.

— Aga kus sõite pärast paastu?

— Kodus.

— Kas teiekulitshid ka hästi õnnestusid?

— Hästi.

— Aga suwel sõidate puhkusele?

— Jah.

— Kuidas aga muidu elate?

— Pole wiga midagi. Kuid aeg on lahkuda.

— Istuge weel wähe.

— Ei, ei, mis Teie mind peate.

lärgnewad wisiidid teewad õnnesoo-wijast väga algupärase inimese, täis wärskeid ootamatusi, kuid ajada temaga harilikku seltskondlist juttu on juba väga raskendatud.

Küsimuse peale:

— Kus olite hommikuteenistusel?

wastab ta, hoolikalt järgi mõtelnud:

— Neliteistkümmend. Ja ülehommene weel kaheksa.

— Mis kaheksa?

— Niisugune pikk blond mees. Elab, ütleb, minu juures; mis sa jandad!

— Mis?

— See ongi Teie mis! Kisti ahjust välja, aga ta kukkuspooleks. Nähtawasti

tainas habras, eks? Lubage mulle klaasike sinki . . .

Kõige wiimasel wisiidil ei räägi õnnesoo-wija enam sõnagi, waid wahib ainult irooniliselt kahtlaselt kõigi otsa allkulmu.

Oma elu sellel perioodil wabaneb ta kergesti ja lihtsalt tuhande aastase kultuuri ja tsiwilitatsiooni wõitudest, mille eest esiwanemad palju waewa näinud. Ta wõib ootamata naerma puhkeda; wõi ta hakkab isukalt kristallklaasi ära sööma; wõi ta püüab klawerisse pugeda, kategoorilise palwega, mis ei luba wastuwaidlusi:

— Aratada pool kuusteistkümmend.

* * *

Lõpetanud kõik wisiidid, uidab õnnesoo-wija kaua mööda uulitsaid, täidetud ebamääraste mõtetega. Harwa, kes on juhtunud nägema õnnesoo-wijat selles ülemineku-seisukorras, kuid selle artikli autoril oli kord wõimalus pealt waadata, kuidas end niisugusel puhul õnnesoo-wija ülewal peab.

Ta jooksis kaunis ebakindlate jalgadega pikki uulitsat, siin-seal heatahtlikult wastu majaseinu patsutades ja ka juhtumusi weetorude otstest sisse wahitides.

Ta oli niisuguses olukorras, et ta kõige tähtsamale tähelpanu ei pööranud . . . Tema huwi äratasid ainult tühisused.

Sammudes mööda uulitsat, nägi ta oma ees teel tikku maas. Imestades jäi ta seisma ja kiwistus raskelt-püsiwas poosis.

Siis tõstis ta tiku etteawaatlikult üles ja sammus wärawa juures uinuwa kojamehe juure.

— Mees! Kus on Teil asjatute jää-nuste ladu?

— Mi - s?

— Näidake mulle koht, kuhu ma wõiksin panna selle asja, mis eksitab reisijate korralikku liikumist.

— Wisake maha, — ütles kojamees naerdes — mis muud.

Ta kahmas õnnesoo-wija käest tiku ja wiskas ta maha.

— Ei, armas kojamees, seda ära tee. Milleks nii talitada? See pole hea.

Keda ta siis eksitab — ütles kojamees.

— Siin käiwad inimesed. Jääb kellelegi jalgu, see murrab jala. Sellest tekib walu . . . Inimene sureb . . . ilma wiimse õlita . . .

Ta kummardus, tõstis tiku jälle üles, kaapis küüntega augu wärawa warjul, pistis tiku sinna, ja mattes augu jälle kinni, õhkas kergendatult.

— Nii on elu rahulikum. Jumalaga, Nikiifor.

Õnnesoowija läks edasi, peatus mingisuguse sissekäigu ees ja istus trepile.

Hajameelne waade peatus äkki kindel, kus wiimses majas maha kukunud kilupea aset oli wõtnud.

Õnnesoowija tõstis kilupea kinginalt ja pani peopesale.

— Waeneker! — ütles ta, pisaraid neelates, — Kas sa siis tõepoolest surunud? Ei! sa pead weel elama! Wõtan su ligi, oma juure, ja küllap sa seal oma päewade ülejäägi mööda saadad, soojuses ja külluses. Oh, jumalad, kombetud inimesed! . . .

Mille eest kannatab see loom?

Ja ta kiigutas tolmust kilupead kätel, silistas teda, suudles ja soendas oma sooja hingeõhuga.

Siis wõttis wälja siidise taskuräti, laotas põlwedele, mässis temasse kilu. Raske waewaga end püsti ajades, surus ta räti oma walge westi taskusse.

Läks siis waarudes edasi, ja mina kaotasin ta silmist.

* * *

Keegi tuttav jutustas mulle wäga huttawa loo lihawõtteagsetest wisiitidest.

See jutt on tingimata õige, sest see tuttav teenib proowipalatis, ja tal on Peterburis kahekordne maja.

Ma ei usu, et säärane inimene wõiks jutu wälja mõelda, üles puhuda wõi ilustada.

Selleks oli ta ka liig ogar.

Kes hästi tunneb lihawõtteagiste wisiitide instituuti, — sellele näib see lugu eriti kummaline ja enneolematu.

* * *

Ja nii ta siis rääkis :

— Kord enne lihawõtteid ja tulnud tal sõita ametiasjus Harkowi.

Linn oli talle tundmata, ja terwe waikse laupäewa oli ta igawust tunnud. Teisel hommikul, kui ta ärkas, paistis päike aknast tuppa, ja ta woodi kõrwal lebas hoolikalt puhastatud frakk.

Proowipalati ametnik sirutas end magusalt ja rõõmsalt woodis ja sõnas iseenele :

— Täna tuleb paar wisiiti teha — lihawõtte esimesel pühal, jumal tänatud! Aeg oleks wist üles tõusta ?

Ta tõusis üles, riietus, ajas habeme ja sammus uulitsale. Uulitsal kauples ja leppis kokku woorimehega, istus troskasse, wõttis taskust blokknoodi mitmekesiste märkustega Uuris.

— Wii mind Dworjanskaja nr. 7 Jõudes Dworjanskajale nr. 7 otsis ta korteri nr. 4 üles, nagu ka taskuraamatus oli tähendatud, ja kõlistas.

— Kodus? — küsis ta toatüdrukult. — Wõtawad wastu? Kristus on ülestõusnud.

— Palun! Tõepoolest on ülestõusnud. Majaherra wõttis ametniku rõõmsalt wastu, suudles teda. Ametnik lähenes siis majaprouale ette sirutatud huulega.

— Kuid mina ei suudle meesterahwastega, — ütles pereproua koketilt.

— Miks ?

— Ah, ei, ei — see pole wõimalik!

Ametnik suudles siiski algul mingisugust rüüshi ta kaelal, siis kõrwarõngast, siis õhku, ja siis juba kõike kolme, seejuures naerdes Siis mindi naljatades lauda . . .

— Kas soowite klaasikese subrowkat! Maitske meie kulitshi — tänawu on wist hästi korda läinud.

— Maitsen! Jah, kulitsh on suurepärane.

— Kus olite hommikuteenistusel? — päris majaproua.

— Ülikooli kirikus.

— Kus sõite pärast kirikut ?

— Kodus.

— Kas lähete suwel maale ?

— Jah. Kuid mul on aeg —

— Istuge weel wähe! Kuhu siis ikkagi kipitsete ?

— Ei, ei, ärge pidage mind.

Ametnik astus majast, istus woorimehele ja waatas taskuraamatusse :

— Moskwa uulitsale nr 12 ; korter 20.

Woorimees wedas kohale. Ametnik helistas, suudles paksu toatüdrukut, suudles ka peremeest, imestas wäga,

kui pereproua sellest kuuldagi ei tahtnud ja jõi pärast doppelkümmele.

- Kus olite hommikuteenistusel ?
- Ülikooli kirikus.
- Suwel maale ?
- Jah, kuid mul on aeg.
- Kuhu siis nii ruttu ?

Kolmas koht, kuhu sõitis woorimees oli :

- Iwani uul. nr 9, korter 6.

Pärast harilikku suudlemist ja kahte klaasi konjakit küsis pereproua :

- Kus olite hommikuteenistusel ?
- Ülikooli kirikus. Tahtsin küll Iisaku peakiriku, kuid kaugel on, teate, minu kodust.

- Ärwan, — ütles pereproua.
- Jah, — kinnitas ametnik. — Minutit nelikümmend tuleb sõita.

- Kuidas ? !!
- Noh, minu juurest.

Issand Jumal, mis Teie räägite !... Kuidas jõuate Harkowist Peterburisse neljakümne minutiga ?

Ametnik tõusis üles, olles wapustatud hinge põhjani.

- See on... missugune linn ?

Majaproua naeris.

— Küll on aga lugu ! Inimene istub Harkowis Iwani tänawal Swertshkow'ide juures, — ja ei tea, mis linn see on.

- Nii siis, Teie olete Swertshkow'id ?
- hüüdis ametnik. — Aga minu taskuraamatus seisab järgmine aadress : Iwani uul. n. 9, korter 6 — Tshaplõigin'id. Tähenab : Teie ei ole Tshaplõigin'id ?

— Ei — meie oleme Swertshkowid, — Siis wabandage mind, — kohkus ametnik. — Kõige paremat. Lähen juba parem.

- Kuhu siis — istuge weidi !

* * *

— Kas saate aru, — ütles mulle seda jutustades ametnik — milline rumalus wälja tuli. Niihästi Piiteris kui Harkowis on oma Moskwa uul., Dworjanskaja ja Iwanowskaja. Mina aga sõitsingi Piiteri aadresse pidi.

— Kuidas nad Teid siis wastu wõtsid, täitsa tundmatut inimest ? — küsisin imestanult.

— Aga mis see neisse puutus ?... Tuli õnnesoowija, frakis, suudleb, oli käinud hommikuteenistusel, joob wiina — tähendab, kõik tarwis, kõik on korras... Aga minu seisukord — kas siis jaksab kõiki tuttawaid nägusid meeles pidada ? Ei oleks ma Iisakust juttu teinud — keegi poleks midagi aru saanud.

* * *

Elu saadab meile kõige kummalisemaid sekeldusi ja walmistab kõige kawalamaid kombinatsioone.

Kui lugu, mis ülewal on jutustatud, näib uskumatu, siis kordan : ei wõinud seda lugu ometi wälja mõelda proowipalati ametnik ja kahekordse maja omanik ? !

Kewade aimdus.

Joh. Umbliä.

Ja päikse kiired kuulutawad,
Kuis loodus matab talwe und ;
Nad wete-woolus sulatawad
Maapinnal külma, paksu lund.

Pea juba ööde waikust täitwad
Meil kauged wete kohinad,
Ja õhtutel me kõrwu kostwad
Ju mõned lauluhelinad.

Waat lõoke lendab taewa alla,
Ta lendleb lauldes siin ja seal.
Kõik loomad pääswad kütkest walla.
On kuulda karjapoisi heal.

Pea näeme ehtes terwet ilma
Kui pulma-pidu ootamas :
Ja tuhat, tuhat sära-silma
Me näeme aasal hiilgamas.

Lascasus.

Hollandi kirjanik Reinhold Rijke.

Sõber Hendrik Wiersma, kes hulga aega Kesk-ja Lõuna-Ameerika riikides rännanud, jutustas mulle kord järgmise sündmuse, mis ta Meksiko põhjapoolses osas kuulnud:

Juba mitu päewa jälgisin ma hobuse seljas oma juhti Migueli teel, mis siirawiira mägestikku wiis. Kuuenda päewa hommikul olime wiimasest külast lahkunud ja läksime lääne poole edasi.

Jõudis õhtu. Ja meie otsisime silmadega juba soodsat paika, kus wõiksime öö mööda saata. Ümberringi seisis metsik ja elutu mägestik. Järgmisel hommikul pidi teekond jatkuma. Olime teel kuristikku, kust kord, nagu räägiti, oli kulda leitud. Kuid sellest teinekord.

Wäike koht, mida lascasusepõõsad ümbritsesid ja kõrge kaljusein warjas, kütkestas mu tähelepanu. Arwates kohta öökorterit jaoks kohaseks, juhtisin ma oma juhi tähelepanu sellele.

Miguel oli sõnakehw mees, kelle näojooni metsikud kired läbistasid, ühtlasi aga ka parim juht, keda saja penikoorma ümbruses wõidi leida. Palju juttu ja wastutulelikkust ei wõinud ma temalt oodata, aga tema kogemused ja tarkus olid mulle tarwilikud.

Ta pööras silmad tähendatud kohale ja andis oma hobusele ühtlasi kannukeseid.

„Ei, senor,“ ütles ta mulle Hispaania keeli, „mitte seal. Por Dios, mitte seal! Lascasus!“

Ta sõnad üllatasid mind. Wiimased nädalad olime iga päew nende taimede wahel rännanud. See taim algab nagu hiigla-aananas ja ajab hiljem jalakõrgused lillekobarad wälja, mis seisawad otse poisikese kaela jämeduste warte küljes.

Noor lascasus kattis ümberringi maapinda, kõike muud taimeelu häwitades ja takistades. Ainult kaktused ja sirgete lillekobarate küllus oli näha. Aga kuidas wõis nende lähedus takistada öökorterisse jäämist?!

Kohmetult ratsutasin ma Migueli taga. Alles kui ta juba minu poolt tähendatud kohast enam kui kilomeetri

eemal oli, ajas ta enda sadulas sirgeks ja osutas oma pruuni sõrmega teatud suuna poole.

„Seal on soodus puhkuspaik,“ ütles ta. „Muy bueno.“

„Hea küll,“ wastasin mina „Aga mispärast tundsid sa minu poolt soowitatud paiga wastu öudust?“

„Lascasus, senor,“ oli wastus. „Päewal ei tee ta wiga. Öösel aga — wõimatu!“

Ilma pikema seletuseta pööras ta hobuse kohale, mida ta oli soowitanud.

Tema teguwiis suurendas ainult mu wõõrastust ja ärritas mu uudishimu. Niipalju kui mina teadsin, ei olnud lascasuse poolt ei öösel ega päewal midagi karta, wälja arwatud haawad, mis ta teraskõwad okkad wõisid sünnitada ja mis siis ka nädalaid walu tegid. Kuid esiotsa ma waikisin, lootes, et ometi weel saladuse jälgile jõuan.

Kui õhtusöök söödud ja me wäikse laagritule kõrwal häid, pikki, muste Meksiko sigarid suitsetasime, pöörsin ma äkki Migueli poole ja silmitsesin teda.

„Seleta mulle, Miguel, miks sa lascasuse wastu niisugust wastikust tunned?“

Migueli silmad läksid kinni. Sunnitud naeratusega katsus ta mind petta, aga ta olekus peitus midagi, mis mu huwi ärkwel hoidis. Sellepärast otsustasin teisi abinõusid tarwitada.

„Kõigi pühade juures,“ hüüdsin ma. „Kõige parem juht kardab. Kardab ilmsüütu taime, lascasust!“

See aitas.

„Püha Jumalaema!“ karjatas ta „Senor — Te ei tea — ei tea, mis ütlete. Teie, kas olete gringo, wõõras —“

Ta kogeles ja peatas. Kestis hulk aega, enne kui ta lõunamaalase kirglikkusega jatkas.

„Senor Wiersma,“ ütles ta. „Ma jutustan Teile midagi, mida Teie ei tunne. Aga esiti waadake siia —“

Ta ajas pea selga ja näitas mulle pikka, walget armi, mis tal lõua alt kaelani ulatas.

„He! Teie wärisete, senor. Nüüd jutustan Teile, mispärast ma ei tahtnud ööd magamata mööda saata ja üksisilmil lascasust wahtida.“

Miguel waikis silmapilgu, siis jatkas ta meksikolast iseloomustawal kõneviisil:

„Tost juhtumusest saadik on juba hulk aastaid möödunud. Armastasin noil päewil Norita de Ojedat ja tema armastas mind. Meie wastastikune armastus oli suur ja puhas. Norita isa oli waene, ja minulgi polnud midagi, aga armastus tegi Norita ja minu rikkamaks, nagu oleksid kõik maailma warandused kuulunud meile. Juba lapseeest saadik armastasime üksteist ja olime lugemata korda rääkinud päewast, mil me üheskoos asutame oma maja. See ei tarwitse- nud olla just palee. Wäikesest majast oli meile küll, peale selle weel mõnest kanast, seast ja koerast, kellega — lapsed oleksid wõinud mängida.“

Ühel päewal — Norita oli waewalt seitseteistkümmend aastat wana — tuli ta nuttes minu juure. Oh, kui kibedasti ta nuttis! Ja kui ma temalt nutu põhjust küsisin, siis jutustas ta mulle, et ta isa teda tahtwat don Pedro de Quezadale mehele panna. Esiotsa uskusin ma — seda teawad kõik pühad! — et see nali on, sest don Pedro oli Noritast enam kui pool wanem. Sellepärast naersin ma ja ütlesin, et ta isa temaga nalja teeb. Siis saatsin ma ta koju. Seal ütlesin ma tema isale, et ta tüdart niisuguste naljadega ei peaks kurwastama. Aga see ei olnud nali, nagu Norita isa ütles. Ta seletas mulle, don Pedro olla rikas, kuna mina eluilmaski haljale oksale ei jõudwat.

Usun, et ma seda seletust kuuldes hulluks läksin. Ma krapsasin wanamehe kõrist kinni ja oleksin ta ära kägistanud, kui Norita ei oleks wahele astunud. Wihas sain oma pruudigi wastu ägedaks. Siis kargasin sadulasse ja kihutasin minema. Ühe sõbra juures, kes üksikult mägestikus elas, leidsin lõpuks pelgupaiga. Sinna jäin ma enam kui seitsmeks nädalaks ja katsusin Noritat selle aja sees unustada.

Ühel päewal aga kaswas minus teadmus, et see tee mehele ei ole õige. Sellepärast saduldasin hobuse ja ratsutasin Norita koju. Oli kesöö, kui külla jõudsin. Kõik majad olid wait ja pimedad. Ai-

nult ühest majast hiilgas hele walgus ja udest ning akendest kajas wälja pidulik muusika ning naer. See oli Norita isa maja.

See löikas nagu wahew nuga mu südamesse. Ma aimasin, tundsin, teadsin, et ses majas Norita pulme peeti.

Muidugi olid kõik külaelanikud pulma kutsutud. Sellepärast ei märganud mind keegi. Maja taha ratsutades, ootasin ma puude warjus. Natukese aja pärast ilmus Norita nooremwend Nicholas. Ma wõtsin tal käewarrest kinni ja ta ehmatas esimesel hetkel kangesti. Kuid warsti jäi ta rahulikuks. Ta teadis, et ma temale häda ei tee ja mind armastab ta enam kui don Pedro de Quezadat.

„On noorpaar juba lahkunud?“ küsisin ma talt.

„Ei, weel mitte,“ jutustas tema, ja mu süda hakkas seda kuuldes loitma. — „Norita on kummuli woodis ja nutab.“

Leek minu südames kaswas lõõmuks.

„Ütle talle ruttu — aga ära ütle seda kellegile teisele — et Miguel teda maja taga ootab. Ruttu, mu poiss!“

Lükkasin teda, nii et ta peaaegu oleks kukkunud.

Madre de Dios (Jumala ema)! See näis kestwat igawiku, ometi kestis see ainult mõne minuti, kuni Norita tuli.

Ta ilmus oma walges pulmakleidis ja ruttas sinna, kus mina teda ootasin. Ta tahtis minu nime hüüda, aga juba enne, kui ta seda teha sai, puhkas ta äkki minu rinnal. Esimese suudluse järele — aga püha Jumal — milline suudlus see oli! — tõstsin ma ta enese taha hobuse selga ja kihutasin minema. Maha jäid tuled, muusika ja — don Pedro.

Aga don Pedro oli rikas ja rikkad on alati wägewamad. Me ratsutasime lõksu, mis ta meile oli üles seadnud. Kui mehed oma hobuste turjal meile järele jõudsid ja Norita seisukorrast aru sai, hüüdis ta:

„Surma minu, Miguel, surma!“

Ühtlasi surus ta mulle pihku noa, mis ta minu wöö wahelt oli wõtnud.

Aga mina ei hoolinud ta jutust, waid tühjendasin oma rewolwri kallalekipputate peale. Kahte tabasin ma. Ei aidanud. Neid oli kümme.

„Surma minu, kui sa mind armastad!“ palus Norita uuesti.

Ja siis...

Tahtsin järgneda kallimale samal teel — aga see oli juba hilja.

Minu seoti, wõeti wahele ja ratsutati külla tagasi. Teel sinna tuli meile don Pedro wastu, kes mind nähes otse hulkus läks ja kõledasti karjus, kui Norita surnukeha nägi, mis keegi oli kaasa toonud.

Oli täiskuu, senor — õhtul nagu tänane —, ja tema walgustas Norita kahwatanud nägu, mis nüüd tardunud oli. Iial ei unusta ma seda nähtust!

Don Pedro ei wiinud mind enam külla tagasi. Ta saatis meid kohale, kus maapind kaetud oli lascasusega, mille warred wiis jalga kõrged olid ja parajasti tahtsid, nagu tänagi, õitsma hakata. Kaktusewili oli umbes mehepeasuurune, ja warred pikad kui aiasteiwad igal ühel okas otsas nagu terasnõel.

Don Pedro walis kõige suurema taime, millel okkaots parajasti mulle lõua alla ulatas, kui mu lõug selle kohal hoiti. Siis seoti mu selle taime külge nii, et ma ennast ei saanud liigutadaagi.

Niipea kui nad olid järele waadanud, et wabakssaamine wõimatu oli, ratsutasid nad koju. Weel kaua kuulsin ma nende metsikut naeru.

Wahest teate, senor Wiersma, et teatud aegadel ja teatud kohtadel lascasuse warred ühe ööga umbes neli tolli kaswawad. Selle peale mõtlesin ma, kui ma seal üksipäini kuuwalgel keset taimerägastikku seisin. Usun, kuupaiste andis nähtusele õudse ilme. Hommikul pidi mu keha maapinnalt üles tõstetud olema ja lascasuse okkad olid siis mu kõrist läbi tunginud.

Ma kiskusin ja rebisin meelega kult oma köidikuid, aga nad olid liig kõwad ja liig kõwasti seotud. Ei ma jaksanud neid katki kiskuda ega ka sõlmest lahti teha. Ma katsusin taime aluslehtedele tõusta, kus juures ma terawaid okkasid tundsin, mis mu jalad ja reied katki kiskusid ja ära kihwtitasid. Aga kõik katsed olid asjatud. Siis püüdsin ma pead käänata — teda kuk-

lasse ajada, et raudteraw okas mu lõua sisse ei saaks tungida.

Aga ma olin liig kõwasti taimewarre külge seotud. Ka piinasin ma ennast suurt taime maha paenutada katsudes — aga sama hästi oleksin ma wõinud tahta müüri ümber lükata. Kõige mu waewa tagajärg oli ainult, et ma siia ja sinna kõikusin ja oks nii juba pisut minu lõuasse tungis.

Nagu meeletu wõitlesin ma enam kui tund aega oma saatuse wastu, kuni ma wäsides rahulikumaks jäin. Diablo, seal ma nüüd rippusin, tondilikul kuupeistel, taime külge seotuna, millest ma tundsin, et ta kaswas. Teie ei ole sarnast asja weel iial tunnud — ainult õige wähedel inimestel on wõimalik taime kaswamist tunda.

Ta näis elawat — tal näis olewat põksuw süda. Aga wäga wõimalik ka, et see oli minu oma süda, mille põksu- mist ma kuulsin.

Tüki aja pärast hakkas mu kukal hirmsasti walutama. Nüüd teadsin ma, et lascasus oli kaswanud ja walu sellest tuli, et ma oma pead ikka enam ja enam oli taha paenutanud, mõttega, et okas mulle lõua alt ei saaks sisse tungida. Ja siis teadsin ma ka, et pea enam kaugemale taha ei läinud — et warsti surmaw okka ots mu kõrist läbi keelesse ja sealt edasi tungib, ja siis...

Päikese tõusu ma enam näha ei saanud.

Nii rippusin ma kuuwalgel ja tundsin taime oma käte wahel kaswawat.

Mu meelemärkus kadus. Wõib olla hirmsa walu tagajärel. Ei tea. Norita wäike wend Nicholas oli don Pedrole ja ta meestele salamahti järele tulnud ja minu leidnud. Ta lõikas nõõrid katki ootas, kuni ma jälle toibusin. Siis saatsin ma ta koju — ja natukese aja pärast järgnesin ma talle.

Ja niipea kui ma don Pedro olin tapnud, põgenesin mägestikku, kust mind wõimatu oli leida.

See on minu lugu, senor. Ja nüüd tarwis magada.

Miguel wõttis enesele waiba ümber ja jäi wait. Mina, kes ma seda lõunamaalist õudset juttu kuulanud, olin weel tüki aega ülewal ja wahtisin üles täiskuu poole, mis nii paljude õudsete juhtumuste tunnistaja on olnud.

Rohulagendiku koer.

Leedu kirjanik E. Skoll

Olin olnud kaua aastaid mitme mõisa walitseja Wene-Poolas, kuid kaotasin koha, kui omanik suri ja pärija mõisad oma kätte wõttis.

Sain mitmelt poolt ettepanekuid ja wõtsin wastu koha, mis mulle näis olewat kõige soodsam. See oli walitsejakoht ühes Lõuna - Wenemaa mõisas. Seal pidin moodsad parandused läbi wiima, mis juures mul pidi olema waba woli. Mind oli lahkelt poolt omanikule soojalt soowitatud. Tema ise elas pealinnas ja ei tunnud põllumajandust, soowis aga oma mõisaid, mis kogu riigis laiali ja endiste omanikkude poolt hooletusse jäetud, jälle korda seada. Raha tal selleks oli.

Nii siis olin ühel ilusal suwepäewal sõitmas Wlastasse — nii oli mõisa nimi. Reis kestis kaua, kuid wiimaks ometi jõudsin sihile.

Wäike wilets jaamahoone konutas mahajäetuna heleda päikese käes — olin üksik rongilttulija. Wanker ootas mind ja habemik kutsar wõidunud sinises lõuendikuues kandis mu kohwrid wankrisse.

Siis sõitsime palawat, tolmust teed mööda teele. Kohe üksikute onnide järele, mis toredat nime „küla“ kandsid, algas rohulagendik — lage maa hõberkarwa sirawa rohuga — ei puud, ei põõsaid. Kutsar konutas pukis küüras — jutukas ta ei olnud — ja mõnele küsimusele wastas ta sel kombel, et näha wõis, kui armas talle waikimine oli. Tee jooksis kaua aega meie ees kui hele pael, siis tegi ta äkki suure käänaaku pahemale poole, kuna ta endises suunas pooleldi kinnikaswanud sõidutee rohulagendikule edasi läks. Kaugel meie ees tõusis üles mägi, kust meile kerge, waewalttuntaw tuulehoog wastu heljus. Me pöörsime pahemale poole.

Poolteist tundi wiis meid tee läbi lageda wälja, kus ainustki maja ega küla näha polnud. Ainsaks kõrgustikuks oli too mäekene, mis nüüd imelikul wiisil jälle meie paremalpool küljel hakkas üles kerkima, pärast seda kui temale kaua aega peaaegu selja olime pöör-

nud. Nähtawasti tegi tee määratu kõweruse — ja tõsi — seal pööras jälle kõrwale üks tee, arwatawasti sama, kust kord juba olime üle sõitnud.

Küsisin kutsarilt.

„Jah, see on sama tee.“

„Miks teeb see tee siis nii suure kõweruse — mingisugust elukohta ju liigidal ei ole?“

Kutsar pomises midagi ja kehtas õlasid.

„Mis mäekink see seal taga on?“

„See on Marõshi mägi.“

„Ja mis temaga on?“

Jälle pomises mees midagi. Mina jäin ka wait.

Pikkamisi muutus maapind wiljakamaks — rohulagendik taganes. Siin seal kaswasid põõsad, üksikud puudki, ja ei kestnud kaua, siis sõitsime läbi külast, mis küll oli kaunis suur, aga waene oma rāpaste, õlekatusega majakestega. Mõned sead pääsid põgenedes meie wankri eest ja paar kondist koera haukusid meie hobuseid. Rāpased inimesed ilmusid lāwedele ja waatasid meile järele pool uudishimulikult, pool nūrimeelselt.

Küla lõpul seisis üks uus, wäike maja, mis teistest oma puhaste akende ja eesriiete poolest erines, niisama oma ilusa eesaia ja haritud lillede poolest.

„Kes seal elab?“ küsisin ma.

„Doktor.“

Weeresime tüki teed edasi — ja üles kerkis suur, kaunis lagunenud maja, mille taga küünid ja laudad. Kutsar tähendas piitsaga sinna poole:

„Wlasta!“

Nii, seal me siis juba olemegi.

Esimestel nädalatel oli mul palju tööd — kõik oli ju korratu. Inimesed ei olnud selle juures mitte just wastikud, aga meeheiteni pikaldased.

Endine walitseja oli mulle olukorra kolme päewa jooksul tutvustanud ja siis hiiglasuure kassiahastusega ära sõitnud — weel wiimsel õhtul oli ta hirmsasti purjutanud.

Kui ma wiimaks mahti sain, otsustasin doktorit waatama minna — tema

oli baltlane — pealegi abielus — ja alles kaks aastat siin, enne oli siin arstita läbi saadud. Olin temaga juba paar korda kokku juhtunud ja mõned sõnad wahetanud — tema oli ainus haritlane laias ümbruses ja polnud oma ümbrusega kaugeltki rahul. Leidsin ta õnnelikult kodust ja me rääkisime maast ja inimestest. Tema kurtis hirmsa harimatuse, ebausust ja lolluse üle, mis ta ametipidamist raskendawat, puistas oma südame välja ja mesaima sõpradeks.

Ainsad, kellega weel wahest läbi wõis käia, olid kooliõpetaja — Wlasta omanik oli külale nii kooli kui tohtrima ja ehitanud — ja kaupmees, kel hõberahad lahtiselt taskus seisid ja kes neid heameelega kõlistas. Tema muretsetes ümbruskonnale kõik, mis elule tarwis on, ja tegi selle juures head äri. Ta poeg käis Moskwas ülikoolis ja ta tütar kaswatati lähema maakonnalinna „instituudis,“ oli järelikult juba „kõrgemast seisusest.“

Ühel wihmasel sügisõhtul istusime kooliõpetaja, doktor ja mina — kaupmehe madalas suitsenud toas ja jõime teed konjakiga. Selle moodi oli doktor maksma pannud, sest et harilik tee tema arust liig „wesine“ oli. Me rääkisime ühest ja teisest ja hakkasime wiimaks ebausust kõnelema. Doktor kirus kangesti rumalaid inimesi.

„Aga lubage, Karl Antonowitsh, leidub ju paljugi, mida wõimata on seletada, aga mis omeli olemas on,“ ütles kaupmees. „Jah, tõesti — siis ei tohi seda aga kohe kõige rumalamini seletada, waid asi tuleb põhjalikult kaaluda!“

„Jah,“ tähendas kooliõpetaja, „lõpuks on kõigel kõigeloolumulikumpõhjus.“

„Palun, Wassili Nikolajewitsh, ja mis on näiteks Marõshi loo loomulik põhjus?“ küsis kaupmees pisut tuliselt.

Kooliõpetaja jõi klaasi tühjaks ja kehtitas õlasid.

Mina ajasin kõrwad kikki:

„Mis lugu see on? Mäeküngast rohulagendikus kutsutakse ju „Marõshi mäeks?““

„Jah,“ wastas kaupmees, „seal tapis Marõsh oma naise ja ema ja seal poodi ta ka üles, kui asi wälja tuli — kas Te sellest weel midagi pole kuulnud?“

„Ei, palun jutustage!“

„Jah, seda on palju aega tagasi, sada wõi kakssada aastat. Marõsh oli

kõige rikkam mees laias ümbruses. Kogu Wlasta oli tema oma ja weel palju enam — aga selle kõik oli ta saanud kaasawarana. See naine oli hea ja õrn ja sellepärast wihkas Marõsh teda, sest Marõsh oli metsik ning paha mees, kes naise oli wõtnud ainult rikkuse pärast. Ta olla naisega koledasti ümber käinud. Ja siis armus ta ühesse teisesse naisesse, kel tulipunased juuksed, tüdrukusse, kes mõisas teenis ja mehe oma edewusega otse hulluks tegi. Aga omada ta seda neiut ei saanud, sest see tahtis mõisaprouaks saada ja sosistas Marõshile hulle asju kõrwa.

Siis muutus Marõsh oma naise wastu korruga wäga heaks, kuid ühel ööl kadus naine, ilma et teda enam oleks leitud. Marõshi ema elas Marõshi juures; see oli pojanaist wäga armastanud ja waatas nüüd pojale alati nii kummaliselt otsa, et mehe süda otse külmaks läks, kuigi ta oli südametunnistusteta ja toores.

Siis kadus ka ema ja keegi ei teadnud, kuhu. Marõshi ei saanud keegi süüdistada.

Aga kord läks keegi rohulagendikul seiswast mäest mööda — tee läheb just selle jalalt läbi — ja ta koer jooksis mäe ümber, hakkas huluma ja kaapima ja ei tahtnud enam sealt lahkuda.

Siis märkas mees, et asi korras ei olnud, hakkas kaewamaja leidis naiste surnukehad.

Järgnes suur kära ja Marõsh pandi wangi — kõik olid tema wastu, ja kui ta nägi, et kõik kadunud oli, tunnistas ta kõik üles. Ta oli naised wälja lagendikule meelitanud, seal nad ära kägistanud ja maha matnud. Ja samale mäele poodi ta ka üles — wõllas seisab seal weel praegu.“

Tekkis waheaeg.

„Ja siis edasi?“ küsisin ma.

„Noh, sestsaadik pole seal asi enam korras. Igal täiskuuööl kajab sealt õudne koera haukumine, ilma et seal ainustki koera nähtaks.“

Doktor waatas minu poole ja tähendas;

„Lagendikul kajab koera haukumine tihti penikoormate kauguselt koledasti kõrwa.“

„Seda küll, Karl Antonowitsh, aga haukumine pole see weel ükski —“

„Mis siis weel?“

„Noh, selle kohta kindlamaid teateid ei ole. Mõned on ka midagi näinud, aga sellest nad ei räägi. Ja ühe mehe käsi on õige halvasti käinud. — Kas wana Jegori tunnete?“

Jah, me tundsi tedi — see oli keegi lollakas wanamees, kes, tööle kõlbmata, perest peresse wiidi ja söödeti.

„No jah, sellest ei wõi arwatagi, mis-sugune tüse mees ta oli, enne kui — aga Te peate teadma, koera haukumine ja mis muud oli, pole kellelegi kahju teinud, kuigi ta kajas nii õudselt ja hirmsasti, et inimesed hakkasid eemale hoidma sellest kohast ja temast suurt kõwerust tehes ümber käima. Lühidalt — sündinud pole muud midagi, aga alati kõneldi: Kes mäest möödub, kui täiskuu paistab ja koer haugub — siis ei tohi teda nime järele hüüda —“

„Nime järele?“

„No jah, Marõshi nime — muidu sündiwat midagi õige hirmsat. Jegor on kord sõprade seltsis napsutanud ja seal oma julgusega kiitlema hakanud. Oli parajasti täiskuu ja nemad arwanud, et Jegor Marõshi nime ei julge hüüda. Jegor aga ütelnud, seda wõiwat nad kohe näha, tulgu aga kaasa sinna, kus tee kaheks haruks lahkub.“

Mõistlikumad ütelnud, niisuguste asjadega ei makswat naljatada, kuid Jegoril olnud pea juba liig palaw; ta kirunud, teised kõik olla argpüksid, tulgu aga kaasa, sest seal ei olla midagi karta!

Wiimaks läinudki paar meest temaga kaasa.

Kuu paistnud heledasti ja kui nad kohale jõudnud, kus wana tee uuest lahkub, sõimanud Jegor neid weel ja läinud üksi edasi. Warsti kuulnud mahajääjad kaugelt koera haukumist. Nad waadanud Jegorile järele, kes kuuwalgel edasi läinud ja ikka vähemaks ning vähemaks jäänud, kuni ta kadunud. Ja ikka weel haukunud koer.

Ja siis kuulnud nad natukese aja pärast nii koledat kisendamist, et nad esiti ära tardunud ja siis nii ruttu kui wõimalik koju jooksnud.

Alles teisel päewal läinud nad Jegori otsima, kes kodu ei olnud tulnud. Nad leidnud ta mäe jalalt meelemärkuseta olekus ja wiinud koju. Hulk nädalaid rääkinud ta kõiksugu lollust. Siis tõusnud ta — aga oma mõistuse oli ta kao-

tanud, ja mis temale mäe jalal juhtunud seda ei tea keegi.“

Kaupmees jäi wait.

Doktor pomises midagi alkoholist ja kooliõpetaja laskis oma klaasi uuesti täita. Warsti selle järele lahkusime.

Möödus mõni aeg. Siis sain teate, mis mu sõidu maakonnalinna tarwili-kuks tegi. Oli hea juhus suuremat kogu wilja müüa ja ma pidin ruttama, et keegi minust ette ei jõuaks.

Ma otsustasin samal õhtul sõita, et järgmisel hommikul warakult kohal oleksin.

Kuid wihastamiswäärselt hoiti mind kinni, nii et ärasõit umbes tund aega wiibis.

Habemik Iwan saatis mind. Teelahkemele lähenedes, ütlesin ma:

„Me sõidame otseteed, muidu jääme rongile hiljaks.“

„See on täiskuu aeg, herra,“ wastas Iwan.

Ma mõistsin.

„Jah, tondi pihta, seda ma näen; aga ringi meie ei sõida, mõistsid?!“

Iwan pidas hobuse kinni.

„Ei, herra, seda teed ma ei sõida, ja kui Te minu ka kohe lahti lasetel!“

„Kas jõuame aga teist teed weel õigeks ajaks rongile?“

„Ei, herra,“

Ma sain wihaseks.

„Lollpea! Kasi pukist ja katsu, et koju saad, wanamoor!“

„Aga hobune?“

„Selle jätan waksali juure kõrtsimehe hoiu alla, seni kui tagasi tulen. Mine!“

Iwan oli maha tulnud ja ma kiskusin ohjad tema käest ära.

„Ärge tehke seda, herra!“

Wastuse asemel laksutasin keelt ja kihutasin kiiresti rohulagendikule — sõit oli kerge ja kiire. Natukese aja pärast taha waadates, seisis Iwan ikka weel wanal kohal ja wahtis mulle järele.

„Eesell!“ pomisesin ma pahaselt.

Jmbrus oli täitsa waikne; oli kuulda ainult kabjalööke ja rataste wurinat. Pikkamisi lähenesin ma mäele.

Seal — mis seal oli? — tungis mulle kõrwa mingisugune hääl nagu kauge koera haukumine.

Esiti jahmatasin ma — siis pidin naerma — no jah, lai lagendik ja waikne õhk.

Imelik, koera haukumine kajas ikka ligemalt ja ligemalt. Ma waatasin ringi ei, midagi ei olnud näha.

Aga — minu hobune läks rahutuks ja hakkas äkki tuhatnelja minema — pea norus ja ninasõõrmed laiali.

Ja — koera haukumine kostis just wankri kõrwalt, kord paremalt, kord pahemalt poolt, kord eest, kord tagast, aga ma ei saanud midagi näha.

Nüüd läks mu meel ometi õudseks — asi oli liig kummaline.

Äkki katkes haukumine. Kuu oli pilwe tagant wälja tulnud ja rohulagendik laienes mu ümber kui waikne hõbeläikega meri.

Kuna hirmus haukumine oli kustunud, rahustusin ma uuesti — aga minu hobune tormas edasi ja wahutas.

Ma kummardusin ettepoole, et näha, kas hobuse juures kõik korras — ja — süda tardus mul.

Otse wankri kõrwal liikus sama kiiresti kui wanker ühe suure koera wari.

Oleksin peaaegu ohjad peost lahti lasknud. Olin ma hulluks läinud?!

Waatasin pahemale poole; seal tõusis üles mägi oma õudse wõllaga — nägin seda kuuwalgel selgesti. Nägin oma ees pehmet lagendikurohtu ja ärewat hobust; waatasin tagasi — seal seisis tuldud tee. Ja ma tundsin wankri raputusi.

Siis waatasin kõrwale: wari jooksis kiiresti wankri kõrwal.

Mu Jumal, mis see oli?

Muidu ma niisugust meeltepettust ei tunnud, sest minu närwid olid otse terasest. Ja alkoholi suhtes olin ma õige tagasihoidlik, ei olnud sel päewal tilkagi joonud. Jäine tunne roomas minusse, mu weresooned tuikasid ja ühtlasi olin ma wihane. Ma wahtisin oma ette ja sundisin ennast mõttele, et see kõik ainult pettepill on.

Siis waatasin jälle paremale poole — seal ei olnud enam midagi! Aga mis see tähendas? Teisel pool hobuse warjus liikus midagi.

Issand Jumal, jah, seal oli ta jälle ja natukese aja pärast läks ta paremale poole heleda kuuvalguse kätte tagasi. Ja mulle tõusis teadwusse, et olen üksi laial lagendikul — mitme penikoorma

kaugusel mitte ainustki hinge — ja ma tundsin enda kaitsetult olewat antud õudse wõimu kätte. Õud waldas pikkamisi kõik mu meeled. Ühtlasi aga kaswas minus wõimetu wiha — ma ei tahtnud ennast oma luulewõimu poolt narrida lasta — ei! — ja waewalt teades, mis tegin, tõusin wankuwas wankris püsti ja lasksin piitsa wuhisedes warjule langeda.

Wastuseks kajas hirmus hulgu mine.

Siis kisendasin ma warjule meeletult:

„Wõtku sind kurat, Marōsh“

Samal hetkel sündis hirmus asi: minu kõrwal, püstiajawa hobuse kõrwal tuli nähtawale hiiglasuur kollakaswalge koer, pööras pea minu poole, ja sel peal oli inimese nägu, nii hirmus, nii õudne, et ma waljusti karjatasin ja siis minestades wankrisse langesin. —

* * *

Kaua, kaua pidin ma olema mines-tuses. Wiimaks ärgates, lamasin ma Wlastas oma toas ja minu õde istus minu woodi ees.

Esiotsa ei saanud ma millestki aru ja palju päewi möödus, enne kui mulle mälestus tagasi tuli

Siis kuulsin küsimuste waral, et ma selle hirmsa öö järele hommikul wahus hobusega ja katkise wankriga mõisasse tagasi olla jõudnud.

Iwan oli kohe teatanud, kust mind wõib leida, ja sealt mu leitigi. Nädalate kaupa olin ma waielnud elu ja surma wahel. Doktor oli asjast mu omastele teatanud ja minu õde oli mind rawitsema rutanud. Wlastasse jääda ma ei tahtnud ja olin rõõmus, kui mõisaomanikule wõisin soowitada ühe teise tubli walitseja.

Doktoriga ma oma juhtumusest ei rääkinud; mis tema selle kohta oleks ütelnud, oli mul juba teada: algaw palawik, ettekujutus, äritatud luulewõim. Mulle heidetakse küll muidu alati ette suurt kainust ja ma tundsin enda tookord enne teeleminekut ka olewat täitsa terve, aga — kuidas wõiks seda muidu seletada? —

Suwine päew.

Wene kirjanik J. S. Turgenjew.

Oli suurepärane juulikuu päev, üks neist päevadest, millised juhtuvad vaid siis, kui ilm säärasena kaua on püsinud. Kõige varemast hommikust saadik oli taevas selge; hommikune päike ei hõõgu tulikahjuna; ta levib ainult tagasihoidliku punana. Päike — pole lõõmav, pole hõõgav, nagu helge põua ajal, ega ka tuhmilt-värvikas, nagu tormi eel, vaid hele ja armas — ujub ta kitsa ja pika pilvekese alt läbi, helgib siis jälle värskelt ja sukeldab jälle pilvekese violetti udusse.

Pilve ülemine, õhuke äär helgib ussikestena, nende ussikeste läige tuletab meele münditud hõbeda läiget...

Kuid jälle juba voolasid kohale mänglevad kiired, — ja lõbusalt, majesteetlikult, nagu lennul, tõuseb taeva vägev valgusallikas.

Keskpäeva paiku ilmub harilikult rohke hulk ümarikke kõrgeid pilvi, kuld-halle, õrnade valgete palistustega. Saarte sarnaselt, mis on paisatud lõpmatuseni laialivalgunud jõkke, mis pii-

rab neid oma sügav-läbipaistvate kätega, ei liigu nad peaaegu oma kohalt; kaugemal, taeva serval, nad liiguvad, kuhjuvad, ja sina pole nendel vahel enam näha: kuid ise on nad läbiimbenud valgusest ja soojusest.

Taevalaotuse värv on kerge kahvatult-lillakas; ei muutu ta kogu päeva, ja ümberringi on ta igalpool ühesugune; kusagil ei ähvarda, ei tihene äike; ainult ehk kusagil ripnevad alla sinkjad vöödikeseid: — seal sajab vaevalt märgatavat vihma.

Õhtuks kaovad need pilved: viimased neist mustjad ja ebamäärased, kui suits, helgivad roosavärvi peenardena vastu loojenevat päikest; kohal, kuhu päike kadus sama rahulikult, kui rahulikult ta tõusis, seisab vähe aega veel sinakas läige tuhmuva maa kohal, ja tasa virvendades, nagu kokkuhoidlikul küünlal, süütub temas õhtutäht...

Sarnast ilma soovib omale põllumees vilja koristamiseks.

Raamat rikastab.

Kel puuduvad omad raamatud, see elab waesuse kuristikus; põgene sealt ruttu!

John Ruskin.

*

Raamat, mis täis ilu ja mõistust, maalib paradiisid seinale.

*

Kui oled ühe raamatu läbi lugenud ja ütled, see oli nii ilus, et sa seitsaadik tunned enese olevat parema inimese, siis peab selle raamatu kirjutaja olema suur ja eht luuletaja.

*

Hea ja puhas raamat on jõud, mis ikka jälle head loob.

*

Hea raamat ja jutt lühendab aega, teeb rõõmsaks, kannatlikuks ja targaks.

*

Raamat, mis igawuse surnuks lööb, on kapital, mis protsente kannab.

*

Õige sõna õigel ajal on juba nii mõnegi hädast välja aidanud, kuid parem on weel sõna: õigel ajal õige raamat!

*

Nii mõnigi terwitab ilusat raamatut suurema meelega kui mõnda külalist

*

Hea raamat on nagu õnnistus ja walgus — liigutab südant. Ära seda unusta!

*

Otsi raamatust rahu ja jõudu!

Carl Alberti.

*

Kõige parem ja ustavam sõber maailmas on sulle hea raamat ja hea ning puhas jutustus. Pea sellest sõbrast alati lugu. Tema lohutab sind omakasupüüdmatult.

Indiaalse fingitus.

Shoti kirjaniku F. C. Obergi romaan.

5

Mina andsin sisetulekutele mõne sõnaga kõige tarvilikumad se'etus'd, lihasin juure, et keegi aparate töökojas ei löhi puutuda — ja ruttasin oma tuppa.

Kui ma sinna jõudsin, näitas wäike kell mu kirjutuslaual kuwendat tundi, ja nagu äkiline hõiske woolas minust läbi ainus tunne: ma elasin — elasin !!

* * *

Ilmest tund aega hiljem istusin ma Mar-ride elutoas. Esimene ärewus sündinud loolekuduse üle oli pisut raugenud, ja nüüd kuulasin ma seda, mis Nora mulle jutustas.

„Kas aastat tagasi, kui ma õppimise otstarbel Pariisis wiibisin, olen ma, nagu sa tead, van Staaliga tuttawaks saanud, ja juba esimesel päewal tundsin ma, et ta minu wastu ükskõikne ei olnud. Kuigi ma pörutamatu't tagasihoidlikuks jäin, näitas ta mulle oma armastust i ka awalikumalt. Nii läks nii kaugele, et igast tema sõnast lõpuks sai awalik wõi warjatud jumaldamine ja kõik ta olemus oli alaline kosimine. Ma ei tea, kas see selle tormilikult ilmutatud fire wõim oli, mis mindki süütaas, wõi van Staali wõdramaalik nagu wõi pimestasid mind tema walmufas ja armastuswäärne olek — igatahes uskusin ma, et olin selles inimeses leidnud oma saatuse.

Ja nii kihlastime endid.

Ma palusin aga van Staali, et ta meie kihluse weel mõne aja salajas hoiaks, sest ma teadsin, et sellega isale, kes waheljal ka Pariisi oli tulnud, raske pettumuse walmistada, kui ta omast kaastööst ilma jätsin, ja tahtsin parem teda ennast asju nähes ette walmistada lasta, kui talle äkki seletust anda.

Uga kui ruttu sain ma aru, et lühike, minu olemusele wõõras kirj minu effiteele oli wiinud: van Staal oli mulle oma waadete poolest wõõras ja pidi selleks igawestii jääma.

Ühel päewal palusin ma temalt oma sõna tagasi. Järgnes wäga piinlik sisseen, sest ta ei tahtnud mind wabaks lasta. Minu tõendust, et mulle mu wabadust waja on ainult mu enese, mu töö ja isa tarwis, ta ei uskunud, ta ei saanud lahti kihlusest, et mõni teine mees mu temalt rööwib.

Wiimaks andsin temale wande, et ma te-
maist ainult enese pärast lahkun, ja — ise sü-

gawasti pörutatud oma südame effitusest — lihasin juure, et ma iial enam ei taha abilellu astuda, waid tahan elada ainult oma tödle.

„Sind kaotada sinu teadusele, Nora, on midagi, mida tahan katsuda wälja kannatada,“ wastas ta mulle. „Uga kui ma kuulen, et sa enda annad mõnele teisele mehele — siis tea, et ma teda saan wihkama kui ei midagi muud maailmas! Ja — mina olen mees, kes oma wiha järele ka tegutses!“

See oli tema wiimne sõna, mis mind iial lahiti ei lastnud.

Kui ma siis sind, Henry, sel suwel tundma õppisin ja warsti teadsin, et ma oma südame sulle pidin andma, siis seisid see van Staali lahkimisesõna hirmuäratawalt minu ees. Ma olin piiritult õnnelik, kui sind sin ootamata jälle nägin, aga ma ei tarwitse sulle nüüd mitte enam seletada, milline ehmatus mind tabas, kui ühtlasi ka van Staali siit leidsin. Ma lootsin esiti, et ta ära reisir, aga kui ta mulle korrektilt nagu ühele tuttawale, kellega teda mingigugune ligem side ei seo, wastu tuli, ei wõinud ma seda küll enam oodata, aga ma wõisin selle eest ka loota, et ta tõesti selle on ära wõitnud, mis meie wahel oli olnud.

Kuid tõesti minust hirm ei lahkunud, ja mida muidu olin igatsenud, seda ma nüüd kartsin. Sellepärast olin ma nii pörutamata tagasihoidlik. Ma soovisin wäga meil sinu wiibimist lõpetada, aga ma wiikitasin isale teatamisega, isale, kes ei minu nüüdsest ega ka endisest asjast midagi ei teadnud. Siis tuli ta hä'gels jäämine ja seega oli kõ'gil reisikawafustel lõpp.

Ma wõisin nüüd küll nii van Staalist kui ka sinust kaugele jääda, aga ma teadsin, kui wäga fina otsust ootasid, ja minulgi oli igatsus sinuga kõnelda.

Ma kuulsin, et van Staal, kes ju nii kui nii sel ajal palju oma toas wiibis, saanisõitu kaasa teha ei kawatse, ja sellepärast andsin sulle sõna, lootes, et mul siis wõimalus on sulle kõige kohta seletust anda.

Kui ma siis einelaual äkki nägin, et van Staal ometi kaasa tuleb, siis kartsin ma, van Staal wõiks meie wahelorda märgata, ja see hirm tegi mu otse meeletuks.“

Ja peatas mälestustest wallatuna.
Mina suudlesin ta käsi.

„Nora, kallim — ma tahan oma eluaeg seda tasuda, mis ma sulle tol päeval süüis andsin!“

„Ma teadsin, mis minu oleks sulle tähendanud, ja kannatastin hirmjasti,“ jättas Nora. „Olin peaaegu meelt heitmas, kuidas sulle saaks seletust anda. Sellepärast jooksin ma, kui järgmisel hommikul alla tulles kuulsin, et sina Berliini minna tahad ja uskusin, sina reisis ära, ilma et iial teada saaksin — kuhu — lihtsalt tänawale, et sind seal kohata. —

Kui ma sinust waewalt olin lahkunud, nägin ma ühel kõrmalteleel ühe mehe kuhu, ja mulle näis see olevat van Staal. Siis aga saajatastin ma ennast, et minu hirm sinu pärast mind igal pool lafeb tonte näha, nüüd aga tean ma, et tema see oli ja et ta nägi, mis meie wahel sündis, ja et ta oma ähwarduse teostamise peale mõtles.“

Ja uuesti kõigi hädaohtude ja ärewuse peale mõteldes weeresid kaks pisarat ta selgetesse silmadesse.

Mina aga kummardasin tema kohale ja suudlesin need pisarad tema ripsmetelt.

* * *

Van Staal oli weel samal õhtul waimuhaigematija wiidud ja lähemal päewal oli oodata uurijaid, keda põnewalt oodati.

Ühise nõupidamise järele olime meie, doktor v. Loschwitz ja mina, kõige paremaks arwanud, et peab kohale tooma Berliinist sama mehaanik, kes van Staali seltsis kirjutusmasina kallal töötanud, et teada saada, kas masina juures tõesti — nagu ma kindlasti uskusin, mõni mehhanism oli, mis mulle oleks wõinud saada hädaohhtlikuks.

Ma märkasin selgesti, et doktor v. Loschwitz niifuguses wõimaluses kahles ja uskus, haiguse esiletulek o'nud parajasti tulemas ja olla esile tulnud ainult minu kangekaelsuse tagajärjel. Ma aga tahtsin seletustega, mis mul weel anda oli, oodata, kuni masin läbi waadati.

Kui me mehaaniku seltsis ü es lõbotta läksime, juustas mees, hollandlane olnud töö juures küll ärew ja ärritatud, aga see olla ülesleidjate juures harilikult ikka nii. Tema, mehaanik, saanud mulje, nagu o'leks van Staal mehanismit mõnda tähtsal saladust tahtnud enesele hoida, sest temale torganud masina juures filma mitmed üsfilasjad, millele ta ei o'nud osanud seletust anda. Sellepärast wõtwat ta läbitatsumise nimelt neis punktides ette.

Mees polnud masina juures weel weerand tundigi töötanud, kui ta doktori ja minu oma juure häädis.

Me otse õhmalastime tema koh'unud ilmet nähes.

„Selle masinaga on hirmus lugu!“ ütles ta weel täiesti kohmetult. „Waadake siia — see sai klahw on ometi selleks tehtud, et leidjal idee oli, mõlemad terwed käed tuleb masina teenistusse panna. Siin — see ümberseadmise klahw tuli käerannetega lüües maha wajutada —“

„Jah,“ ütlesin mina wahete, „ja just nimelt see klahw oli, mille peale ma pidin kõwasti wajutama.“

„Tänage Jumalat, herra, et Te seda ei teinud. Silmapilgul, mil Te selle klahwi oma käerannetega oleksite maha wajutanud, o'leksid masinast üles kerkinud kaks tuliterawat nuga, mis tingimata Teie mõlema käe werefooned o'leksid läbi lõiganud!“

Ja nüüd wõttis mehaanik kaks pakku naharihma ja sidus nad kõwasti oma käerannete ümber. Siis aetas ta käed nii, kuidas van Staal seda mulle oli näidanud, ja wajutaks klahwi maha, aga mitte ruttu ja tugewasti, nagu seda eeskiri nõudis, waid taja ja ettewaatlikult. Ja siis nihkusid wälja, kitsad ja säravad ja terawad, kaks wäikepeaga nuga, mis himu'ikult mehaaniku rihmaga seotud käerannetega kallale kargasid. Kui ta käed ü'es tõstis ja meid nähta näha lastis, oli sinna kõige ettewaatlikkusest hoolimata kaks terawat lõiget tekkinud.

Meeletu hirmuhüüe doktori suust wastas. Mina olin wait. Ja nägin täitsa piltlikult oma ees tõmmu nagu walge peasalli all, kust mulle kaks järawat sõstrast ma waku waatasid — ja ainus mõte sähwatas mu peasid läbi: Tänu sulle, Dorhi, tänu, ja ustaw mees!

„Algo,“ pööras doktor v. Loschwitz mehaaniku poole, „see klahw on wististi alles sinna külge pandud, kui van Staal Teie oma teenistusest wabastas?“

„Muidugi,“ wastas mees, kuna minust mõte läbi walgatas, kui aimduseta ma olin o'nud, kui kõjel van Staali afna olin näinud walgustatuna.

„Ja,“ uuris doktor weel, „kas van Staal seda klahwi ise iial ei tarwitanud?“

„Seda wõis ta wäga hästi teha,“ wastas mehaanik minu asemel. „Siin masina kü see on käepide, kust saab reguleerida, kas noad tegemusse astuwad wõi ei astu. Kui see käepide teistid seada, siis wõib seda klahwi wajutada kuidas tahes, ta on kahjutu. Siis aga tarwitses ta jälle masina kõrwal nägematult ainult wäikest käeliigutust teha, — ja hirmus tapariistid töötas. Wajutamise silmapilgul, mille

juures just weresoon wajuš, oleks kõik ni ruttu jündinud, et ohwer sellest ei oleks arugi saanud."

"Suur Jumal — mõrrikatöö, mõrrikatöö!"

See oli kõik, mis doktor v. Losswitz pead raputades ikka jälle kordas, kui me mehaaniku olime ära saanud.

"Olin kui inimene ja arst sügawasti põrutatud selle mehe waimliseft kolkwarisemisest, feda ma ei oleks iial mõtnud oma katuse alla, kui ma oleksin teadnud, mis ta sees oli walmimas," jatkas doktor, "see aga — see on liig kole, liig h'rmus!"

Nüüd hakkasin mina temale seletust andma. Ja kui ma temale rääkisin oma tähelepänu-test van Staali juures, tema näo isääralikust olekust, tema leidmise teooriast ja wiimaks tema kolkpuutumisest Mora Marriga, siis noogutas arst paari lörda ägedalt pead.

"Kui tüübilt see on!" ütles ta. "Et see soowimise haiglit loondamine, millest ta näoime dubne muudatus teatust annab ja mis ühest küljest oma leiduse walmistegemise ja teisest küljest armsama omandamise peale käis, nüüd wiimaks ometi ainsasse joonesse koku jooksis! Niikaua kui van Staal ei tunnud oma armsama juures kaaswõistlejat, niikaua wiibisid kõik ta mõtted ainult masina juures. Aga kui siis Teie wastu ärganud wiha temas teo järele ihtas, siis kargasid nii ütelda need kaks sihti, mida ta tahe tundis, ühes koku: ta pidi masina ehitama, aga ta pidi temast ühtlasi tegema ka — tapariista — ja ainult temast! Ja nii jõudis idee juure, mis haruldane on ja ometi mitte enam et wõi olla raff neeritum. See näib o'ewat nagu ime, et Teie, sir Henry, sel Teil ju koku'uulumu'est aimugi ei olnud, sellest hirmsast lõkust pääsesite."

"See mitte üffi ei näi olewat ime, waid see on ime!" ütlesin mina, ja siis pöörsin ma jutu mujale. "Armas doktor, kas oleks see võimalik, et see isääralik kirjutusmasin, milles üff minu elulugu peitub, hiljem saaks minu omaks?"

"Selle eest hoolitsen ma heameelega," oli wastus, ja arst astus, enne kui wälja läksime, weel lörd masina juure. "Kudas ta haige waim mõlles ainult luni ühe punktini — ja mitte üle selle," ütles ta, "punktini, mil ta Teid weriste weresoontega tahtis näha suremas, abitult, pikkamisi! Kuidas ta selle järele jänutjes! Küsimata, mis hiljem oleks temale

tulnud. Peakš ta haigus tema peagi täitsa lõpule saatma!" —

Doktor von Losswitz on sõna pidanud. Kirjutusmasin seisab nüüd juba hulk aastaid minu töötöas, ja latalle Mahwile, mille mahawajutamine mulle oleks surmaks o'unud, on siise graueritud tolle päewa kuupäew.

See oli üksteistkümmes november — nagu täna!

* * *

Jutustaja jäi wait.

Aga lühikese otjuse järele algas ta weel lörd.

Kui minu pruut ja mina warsti pärast neid sündmusi obielusime, tegime pulmareisi Indiaisse: kui me Bomboys waewalt tunni aega olime olnud hotellis, teatati mulle, et üks pärismaalane tungiwalt soowida minu jutule saada.

Mu südamesse tõusis aimdus, ja ma lastsin mehe koge siise tulla. Tulija oli tõesti Dorhi.

"Sahib — ja elad!" ütles ta ainult ja niisuguse waikse, liigutawa näoilmege, et see mind sügawasti põrutas.

"Dorhi, sinu kingitus —"

Aga ta waatas mulle oma säraskimadega otja, nii et ma tahtmatult peatasin.

Tema raputas tasakesi pead. Siis ütles ta pikkamisi ja tõsifelt:

"Jah, sahib, sa mõistsid mind. — Et surm sind ju teel ootas, teadsin ma juba ammu, enne kui sa Indiaft lahkusid. Ma olin sinu eest wahetpidamata walwel, et feda, mis tulemas oli, aga mille wiisi ma ei teadnud, sinust eemale hoida. Aga kui sa siis oma kaugele kodumaale läksid, et saanud ma enam sinu juures olla, waid pidin leidma sinu kaitsmiseks mingisuguse teise wahendi. Selle andsin ma sulle su wiimsel päewal sin. — Aga sa ei tohi midagi küsida, sahib. Neid asju teeme küll omal maal, aga meie ei räägi neist iial!"

Sir Henry Arnscraig jäi wait.

Ka meist ei rääkinud keegi.

Tekis wahaeag.

Aga mõned olid meie keskel, kes, nagu sir Henry ette ütelnud, pead raputasid.

Tema nägi feda ja naeratas tasakesi oma ette.

(Lõpp).

Oma maalapife.

Saksa kirjaniku Otto Höcker'i romaan.

2

„Waimalik,“ ur'ses wanamees, „aga mina tean, et mina enesele iga jatatäie maad ise olen tööga wõitnud, esiti labidaga, herra — ja ma tean ka, et ma eluaeg raskesti olen töötanud, herra — ja siis tulewad äkki in'mesed, kes entid herradeks tunnistawad, juh'wad minu wee kõrwale, nii et mulle sellest weel maewalt midagi järele jääb oma maa jaoks, ja ma pean nägema, kuidas wiljatandja maa jälle kõrbeks tagasi muutub ja ma oma karja kümne penikoorma kangusele pean jooma ajama.“

„Well,“ katsus Harland rahustada, „selle wastu saawad mitmed sajad asunikud määratu kõrbe harimisele wõtta ja ligi pool miljoni aakrit wõidetakse jälle abrale!“

Tom Dugan sülitab põlglikult kõrwale.

„Teie nimetate neid nadikaesu asunikku'eks?“ küsis ta lühidalt. „Mutid on nad, kes liima õonestawad, muud midagi! Meile ei ole siin asunikke waja. See maa siin on karjamaa — weel enam, ta on m i n u maa!“

Ta oli astunud awatud akna juure, kutsus Harlandi ka sinna ja tähendas siis kuuwalgel seiswa wiljapuuala ühele nurgale, kus iseäraliku kujuga kiviühunnit seisis.

„Seal ta magab,“ ütles ta taha.

„Kes?“ küsis Harland, kes ta mõttest lohe aru ei saanud

„Minu Mary Seal kiviühuniku all magab ta, ma ise ratusin talle haua kaljusse. Oli üliarmas naine, see minu Mary.“

Täti aega seisis ta waitides ja imes plipu. Siis ütles ta rahulikumal toonil:

„Teie mängite nagu lapsed tulega ega tunne jõe ega ta tagedust nii kui mina. Sellets on teda waja palju aastaid uurida Kanadatage, kuni ühel kewadel chinooktuuled puhuma hakkawad ja kõrgel mägestikus ja kurtstikkudes peituwa lume ühe õõga ära sulatawad — kaks torda olen ma selle juba läbi elanud! — Aga tulge minu seltsis õue, toas on kõit nii kirtsas,“ katkestas ta ise oma jutu.

Nende sõnadega lahkus ta külalise seltsis toast.

Seal, kus ta eluseltiklise hauaküngas oli, seisis üks pink. Sinna istus nüüd wanamees ja tähendas kaaslastele, et see ka istet wõtaks.

„Siin istun ma sagedasti,“ algas peremees natulese aja pärast. Ta oli piibu tähhjaks suitsetanud, klopis ta nüüd wälja ja pistis taskusse. „Mul on siis alati, nagu oleks mu

Mary mul lähemal. Naljakas tunne see, kui sul äk'i seda enam kõrwal ei ole, kes sulle kord sama tarwilik oli kui õht elamiseks. Aga ma näen teda iga päew; ta näeb alati minu ees seiswat, otse käega katsutawalt ligidal.“

„Teie abitaasa oli farmeri tü'ar — eks?“ küsis inseneer enam wiisakuse kui tõsise huwi pärast.

Tom Dugan raputas pead.

„Ta oli wäike müüjanna, minu Mary,“ algas ta siis. „O'i palju õppinud ja tahtis saada õpetajannaks. Aga siis suri ta isa. Nagu see nii on, pidi ta oma halwatud ema toitma ja näljutas enda temaga läbi, kuni me üksteise leidime ja abiellusime. Etsotsu teenisin ma küllalbaselt. Wõin küll ütelda, et olin osaw kirjaladuja. Kuni tulekahju poole Chicagot häwitas ja sajaduhand'ed leiwata jättis. Teiste seas ka minu. No jah, siis alles algas nälgimine. O gu! Ühel päewal olime täitsa wafesed; meie laps ära surnud, ja kohta ot'sides, mida leida polnud, jooksin ma päewast päewa linnas ringi, saapatallad läbi. Too'ord otsustasime lääne poole wälja rännata — muidugi jala, sest sõidu'ks meil raha ei olnud. Mis raskused meil tookord kanda olid, ei suuda ma kirjeldada. Niisuguse elu peab inimene ise läbi elama, kui tahab aru saada, kuidas me jald walutasid. Põrgu ühes kõige õudsemas kohas, kus saatan oma piinatawate häda kõige suurema lõbuga wõis waadata, kujutan ma enesele ette kwiise, jär'su tee, mida mööda hukkamõistetud haigete, haawatud jalgadega peawad rändama! Niisugune tee oli meil täia.“

Ta ohtas sügawasti, toetas pea põlwele pandud kätele ja wahtis tü'i aega waitelt oma ette. Siis tähendas ta ü'es jär'sule mäekõrgustikule, mida kuu praegu kummaliselt walgustas.

„Witmaks jõudis päew, mil me seal ülewal seisime, ja siia alla orgu wõisime waadata. Naljakumne pika rännakukuu järele. Seftsaadit oleme siin elanud, esiti koopas, mille leidime ja elamiseks kolbliseks tegime, kuni enestele jõudime maja ehitada — mitte selle maja, ei, see tekkis alles aastate jook'ul. Seal maja taga, kus nüüd piimakelder on, leidime ühe kaljukoopa, kus aasta ot'sa elasime; seal sündis ka meie poeg. Kuidas meie töötasime ja lõime! Minult eneste peale lootes, ilma fogemusteta ja rahata. Muud ei olnud meil estalgul kui

labidas ja känd. Siis jooksis üks eksteele sat-
tunud lehm oma wasskaga meie juure. See
oli meie karja algus. Iga kivi seal selles ma-
jas on minu roolit paigale pandud ja walmis
raitunud. Minu Mary rändas kaksümme-
tundi kaugemale, et naabriti meie praeguse Iop-
saka aia jaoks wõsufesti tuua. Need naabrid
olid head inimesed. Nad kinkisid meile kirwe,
pistut woodiriideid ja seemet, hiljem weel poole
toinat kanu. Ja nii me a'gasime, mina la-
lidaga, ja Mary tegi meie koopa ei millegist
mugawaks, walmistas woodid samblast ja leh-
tedest — ja asi läks. Püsis mul ju oli, ja hea
fütt o'in ma alati o'nud. Metsloome ja linde
oli küllalt, samuti jões palju kalu."

Ta oli enda ifka soojemaks kõnele-
nud ja oma sõnu elawate käteliigutustega saatnud.

"Ah, wõõras," tähendas ta siis, "ma ei
oska Teile ette kujutada wõluwust, mis meie
jüdanit täitis, kui nägime mullawinnast tärka-
wat esimest maisiorast. Ühel rühapäewahom-
mikul oli see, kui einelauast tõusime — olin
siis enesetele teinud juba ühe laua ja kaks pinki
— lastime käsitäes põllule. Mary märkas mai-
siorast esimesena — me olime ta ritta külwa-
nud, ja läega silutud wagudest wahtisid walt-
jaskrohelistid kõrred wälja — ja siis nägime neid
päewast päewa kasvawat — mitte emagi ei
wõi oma laste peale yhtem olla! Kuni esimene
lõikuspäew kätte jõudis — see oli alles röö-
mupäew!"

Sügawas mõttes waatas ta oma ümber.
Oli näha, et ta waimus minewikku tagasi waa-
tas ja waimus uuesti läb elas, mis tooford
sündinud.

"Ah kui palju õnne elas juba algusest
saadit siin orus meie juures! Seal oli esimese
maisi seemnete hulka ära efsinud üks wõõras
seemnetera. Kuni ta mullast wälja kaswas —
kõm wäikest rohelist lehest — siis ei teadnud
me, mis ta wõiks olla. Aga me lastime tal
kaswada, mina ajasin mulla ta ümber i'usasti
koku, ja äkki hakkas ta harusid ajama. Näüd
muidugi teadstime, mis ta oli — wesi-melon."

Ta naeris tasakesi oma ette.

"Sumala eest, usun, poisikene ei unusta itat,
kuidas tuleb ujuda wõi puuwi'ja warastada
— ja wesi-melonid maitswad eriti head. Kolm-
teisskümme wäikest melooni arenes õitest, aga
ühel ööl trampis meie wassikas temast ü'e ja
neli nendest pig'stati kalpi. Täna tean ma, et
parem oleks o'nud, kui teised ühesa oleksid ära
tallatud ja jär. le oleks jäänud ainult neli noort
wiljaalgust, sest üks taim ei jõua ju niipalju
wilja walmistadagi. Esimesel septembril oli
minu Mary sünnipäew, ja salamahti pugestis
ma maissi, mis seekord juba mehest pikem oli,

E. MILLER'I

Rohu- ja värwikauplus

on kõige odavam Tallinnas

Suur Karja tän. Nr. 14.

Kõnetraat 9-97.

ja waatasin meloonisid, sest ma tahtsin temale
ju wäikest kingitust teha. Tumerohelise-
na kras kõige pakssem meloon lehtede wahel. Ma kopu-
tasin meloonile, ei saanud aga aru, kas ta ka
küllalt küpse lõka annab. Siis wõtsin tasku
noa abiks — ja tõsi, kui nooga talle augu sisse
lõitafin, ilmus ta punane, mahlatas siju."

Mugawalt naeris ta oma ette.

"Oi, milline rõõm see tooford o'i! Minu
Mary nuttis õnne pärast, kui talle melooni
kätte wiisin, melooni — omamaa esimese armja
wilja."

Ta oli üles tõusnud ja seisits näüd kuu-
walgel aagu hiig'ane Harlandi ees.

"Wõib olla, ehl jutustan mõni teine kord
pikemalt, wõõras, kuidas me kõrbe wiljakand-
jaks maaks tegime ja oma ümber pikkami'i mu-
gawuse lõime. Aga ma ütlen Teile weel kord,
mina seisain omal pinnal, kuhu Jõsand Sumal
minu jubatas. Sel läwel talitas mu naine,
tema jalgade all sai iga maalapike õnnistatud
maaks. Nende kiwide all puhlas ta ja mina" —
ta ajas enda tarretult sirgetks ja ta nõe tel-
kis ahwardaw ilme — "mitna taitsen ta und,
ja häda sellele olgu ta ü em wõi alam, kes
mind katsub minu oma maapinnalt ära ajada!
Wabatahtlikult mina ei lahku — ja kui wägi-
walda tarwitata, siis on raske häda mulle õpe-
tuse annud, kuidas tuleb majarõwulite ja rahu-
segojatega ümber läia! Minu käsi on kindel
ja minu püssikuul ei ole weel itat märgist
mõhda läinud!"

Wärin käis Gordon Harlandist läbi, kui ta
wana meest pikil sammul nägi ruttawat loo-
maata poole. Siisawal kuwpaistel näis ta kuu
weel kaswawat ja üliinimlikult kerkiwat, kuni
ta wiimaks ühe müüri warju kadus.

2.

Kui Harland pikkami'i elumaja poole ta-
gasi sammus, nägi ta werandal taluniku tütar-
ning läks wiisakalt tema juure. Neiu oli läe-

warre ümber weranda toetuspuu pannud ja seifis nii, et kuu küll ta tumedaid juukseid au-paistega ümbritses, aga ta nägu warju jäi.

„Teie näib meie elu olewat ebaharilik — eks ole?“ algas neiu inseneeriga juttu.

„Siin on imeilus elada,“ kinnitas Harland. „Wend läks wististi juba magama?“

„Bill on wäsinud. Urge arwake minu wenda lahkusetus, aga tema on näbala sees waewalt magada saanud.“

„Seda po'nud temast märgatagi,“ tähendas Harland. „Tema i'nutas ju lasowiskamises otse imetaoliku osawust, ja ratsutada oskab ta w'el paremini!“

Neiu naeris rõõmsasti.

„Bo'e ime, muud ta ju ei teegi.“

Harland oli ülemisele trepiastmele istunud. Ujaldawalt wöttis neiu tema kõrwal istet, pani käed süles kokku ja waatas temale kohmetamatult ot'a.

Neiu näis midagi iseäralikku ütelda tahtwat, wiivitas aga weel hekke aega, enne kui otsekohelest küsis:

„Kas usute Teiegi, et isa meie talu Teie se'ksile peab ära müüma?“

Ja kui Harland seda kinnitades pead noogutas, jatkas neiu elawalt:

„Wabatahtlikult ei tee ta seda iial! Ennem suudate seal need kaljuhiiglased enestele alla andma sundida, kui isa meelt muuta ja murda!“

Ohates jäi neiu jälle wait, küsis aga kohe selle järele wahetumalt:

„Kuipalju wõtab orutamini walmis'aamine weel aega?“

„Aasta weel kindlasti, wõib olla aga ka weel kaks wõi kolm aastat.“

„Aasta!“ ütles neiu ja ohkas. „Wõib olla ainult weel aasta ja siis —“

Wõitlikult wahtis ta pimedusse maetud ja nagu nägematult möödatohisewa'e jõe le ning selle taga tumemustalt siimapaistwatele Lawa-kaljudele.

„Mõnikord waldab mind wärisemapanemalt küsimus, mis küll kord kõige selle lõpp saab olema,“ jatkas ta siis. „See org oli alati m e i e oma, m e i e org. Sündis wäljas maailmas mis iial sündis — sõda wõi rahu, meil ei o'nud sellega asja, sest meie walitsejame ise omal pinnal. Wõimalik, et malfew seadus Teie õiguse annab meid siit ära ajada, aga tacwa poole k'isendam'is ülesohutus jääb see sellegipärast, kui selle tü'lese maapealsest paradüüsi, milleks mu wanemad ta te'nud oma elutõõga,

ära häwitata. Tunnen oma isa, armastan teda ja — ja lardan tema cest. Kuna Teie selle häwitata, mis tema raske waewaga ehitatud, teete ta elu wä'rtusetus, kusiutate ta inimese'oo elukirjast maha — ja niisugust wägi-wallategu ei saa mingisuguse kahjutasurahaga tasuda, heaks teha.“

Ta oli üles tõusnud.

„Aeg on juba hiline,“ tähendas ta rahulikult, „wah'st wastab see Teie soowidele, kui Teie nüüd Teie magamistoat läte juhata?“

Harland teadis waewalt, mis wastata, nii iseära'it tunne waldas ta meelt. Tal oli, nagu oleks midagi sellest, mis Emily Dugani hinges elas, tema juure ek'sinud, nagu oleksid kuuwalge org. lambist walgustatud weranda, magaw maja neiu juuresolekust ja tunnetest läbi imbunud. Terawad mäekontuurid muutusid eelwahtideks, les orurahu armutabedalt walwasid; õõtuulest liigutatud puulatwades' tajas temale mitte sõbralik j'osin; isegi magusa lillelõhnaga täidetud õhl näis temas nuusutawat tulewast häwitajat, mispä'rast ta temale raskesti kopsudesse lan'es. (Järgneb).

Toimetusele saadetud kirjandus.

H e n d r i k A d a m s o n : Kuld-blond neitsi. Jutustused ja poeemid, Oü. „Narwa kirjastusühisuse“ trükk 1925. Hind ?

See kogu sisaldab 9 jutustust ja poeemi ning epiloogi. Näib, nagu oleks püütud olla modern, nimelt selle lihtsa abinõuga, et käsitatakse waid üllatawaid paradokse ja seotakse need erootilise ja kuritegelise ümbrusega.

Kõik need 64 leheküljele koondatud wäikesed palad ei anna midagi terwiklikku, ei kirjanduslikult ega ka autori ilmawaate alalt. Juhuti elatakse rahulolemises praegusega ja ilutsetakse, osalt tehakse noorte kirjanikkude juures tawalikku „rewolutsiooni,“ lewitades protestimõtteid kujunenud ilmakorra wastu.

Autoril on kindlasti andi, seda tunnistawad üksikud kordaläinud kirjeldused ja tundeawaldused, kuid kõik muu on weel kaärimas ja pole leidnud teed ehtsa süsteemi juure, ilma milleta on wõimatu nüüdisaegne kirjanduslik looming.

Korduwad endises wahelduses „Mulgimaa“ wead ja eelistused. Esikteos nagu toogi, ainult proosa alal. L. D.

Riesenkampff, E. Salum, A. Simm, O. Tirmann, G. Tomson, J. Weimann, K. Weimann, D. Wahlmann.

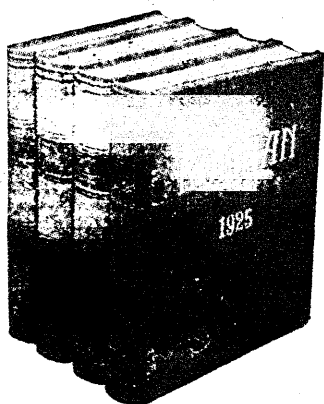
Tartust: E. Merits, Hedwig, Ed. Puijat, J. Sõrra, A. Tekel.

Pärnust: Milda Küng, J. Janson, L. Reinik. **Wiljandist:** A. Tuults. **Walgast:** Wold. Tamm. **Ristikülast:** E. Grents. **Mõisakülast:** Linda Kapten. **Põlvast:** O. Loks. **Jõgewalt:** R. Te-

rasmägi, L. Tugi, Alide Tugi. **Kasarist:** K. Lemmegas. **Aserist:** T. Weigel. **Uulust:** Arkady Reinik.

Loosimisel võitsid: 1) Käsipalli — **E. Tomson**, Tallinnas, Wambola tän. 5. krt. 7. 2) 1 anne Ed. Wilde kogutud teostest — **A. Tuults**, Wiljandist, Tallinna tän. 11-a. 3) Joh. Semper — Pierrot — **A. Simm**, Tallinnas, Gonsiori tän. 9—1.

„Romaani“ talitus.

„ROMAAN“

on tuumakam ja põnewam Eesti ajakiri ning pakub oma aastakäikude näol määratud lugemiswara, mis iialgi ei wanane.

Aastakäik 1922, 576 suurt lehekülge, mille sisus leidub 7 romaani, hulk nowelle ja uudisjutte, 49 rahwuse kirjanikkude sulest, maksab:

õitmata 500.— marka
Ilu- ja poolnahk-köites 700.— „

Aastakäik 1923, 744 suurt lehekülge, mille sisus terweni 10 romaani, hulk nowelle ja lühemat kirjandust, 51 rahwuse kirjaniku sulest, maksab:

Kõitmata 700.— marka
Ilu- ja poolnahk-köites 900.— „

Aastakäik 1924, 768 suurt lehekülge, mis sisaldab hulk romaane, nowelle, jutustusi ja luulet, 39 rahwuse kirjanikkudelt, maksab:

õitmata 750.— marka
Ilu- ja poolnahk-köites 950.— „

Poolnahk-köites (nahast selg- ja nurkadega, kuld selgkirjaga) aastakäigud on maitsekalt ja tugewasti köidetud ning eriti kohased raamatukogudele.

Ilu-köites (kalinkori-köites, kuld selja-kaanekirjaga ja ilustustega) aastakäigud on ilusamaks, wäärtuslikumaks raamatuks igas perekonnas.

Aastakäigud on müügil suuremates raamatukauplustes. Kus neid saada ei ole, tellige otse talitusest (Tallinn, Müüriwahe tän. 6) kust Teile raamatud ilma saatekuludeta kätte saadetakse.

„ROMAANI“ aastakäigud on alati kohased kinkimiseks.

„Romaani“ eesmärgiks on: tutvustada Eesti lugejatele maailma tähtsamaid kirjanikke rahvusvahelises valikus, seejuures rõhku pannes põnewuse, loetawuse ja rahwaliku keele ning kuju peale.

„Romaani“ sisuks on: igas numbris peale kolme pikema järgnewa romaani, rida tuumakaid uudisjutte ja ilukirjandusliku wäärtusega iseiswaid mõtteawaldusi.

„Romaani“ lugemispiirkonnaks on: kogu riik, sest „Romaan'il“ on abitalitused igas linnas, peale selle maal rohke hulk agentuure.

„Romaani“ tellimisi wõtawad vastu ilma iga lisamaksuta kõik wabariigi postkontorid

Proowinumbrid hinnata!

„Romaani“ tellimishinnad 1925. aastaks:

Aasta peale	(24 nr nr.)	Mk. 750.—
1/2 aastat	(12 nr.nr)	400.—
1/4 „	(6 nr nr.)	225.—
2 kuu peale	(4 nr nr.)	160.—
1 „ „	(2 nr.nr.)	80.—
Üksiknumber	„	40.—

„ROMAANI“ 1922 aastakäik (18 nr.nr.), hind 500 marka, 1923 aastakäik (24 nr.nr.), hind 700 marka ja 1924 aastakäik (24. nr.nr) 750 mk, kui ka üksikud numbrid (peale nr. 1 1922 aastakäigust) on weel saada.

Talitus: Tallinn, Müüriwahe tän. 16. Telefon 12-53.

Wäljaandja: Kirjastus-osaühisus „ARENK“